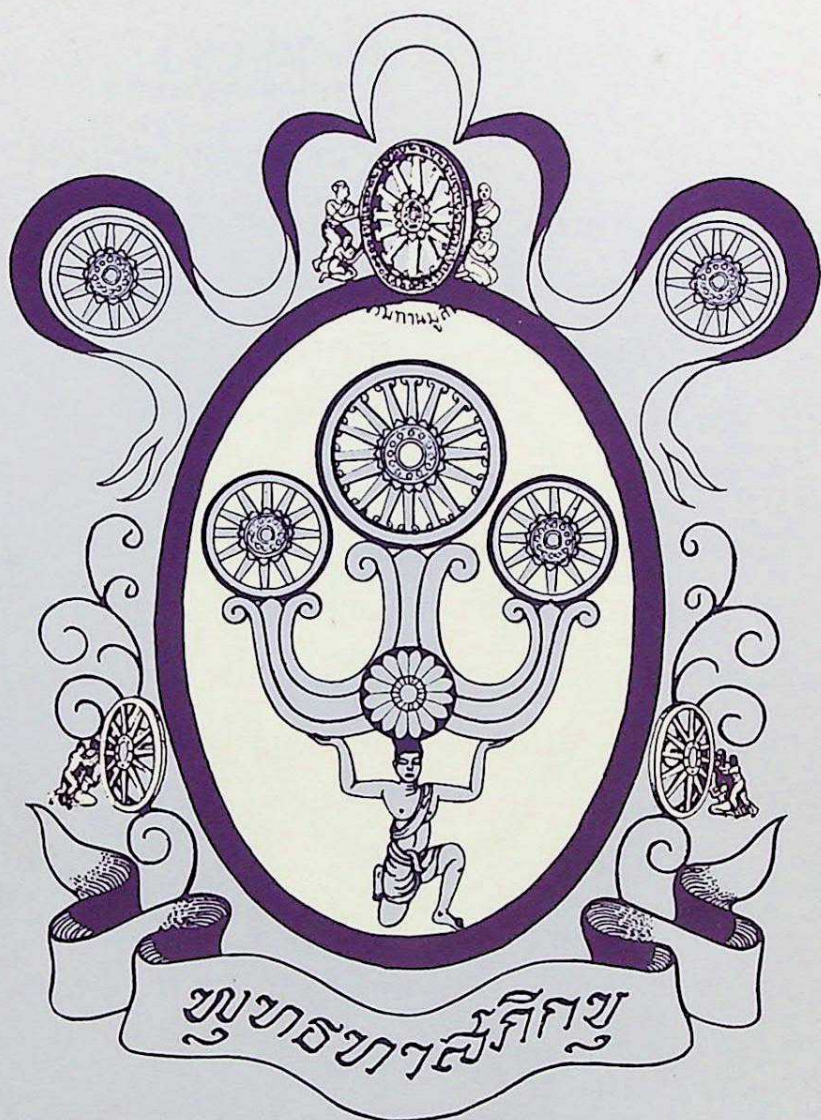

อุตสาหกรรมสัมพันธ์

[ชุดหมอนล้อ อันต์บ ๑๐๑]

อุทิศนา

จักรธรรมะมาลัย	จะหมื่นทั่วทั้งธาตตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธรูปประสงค ๖
มันหมายจะเสริมศาสน	สถาปนโลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ๖
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลู่สู่เดรัจฉาน ๖
จะทุกข์ทนทั้งคินวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ๖
บรรษัทพระพุทธรองค	จึงประสงคประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพันภัย ๖
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทั่วทั้งธาตตรี ๖

พ.ท.

๒๕๒๓

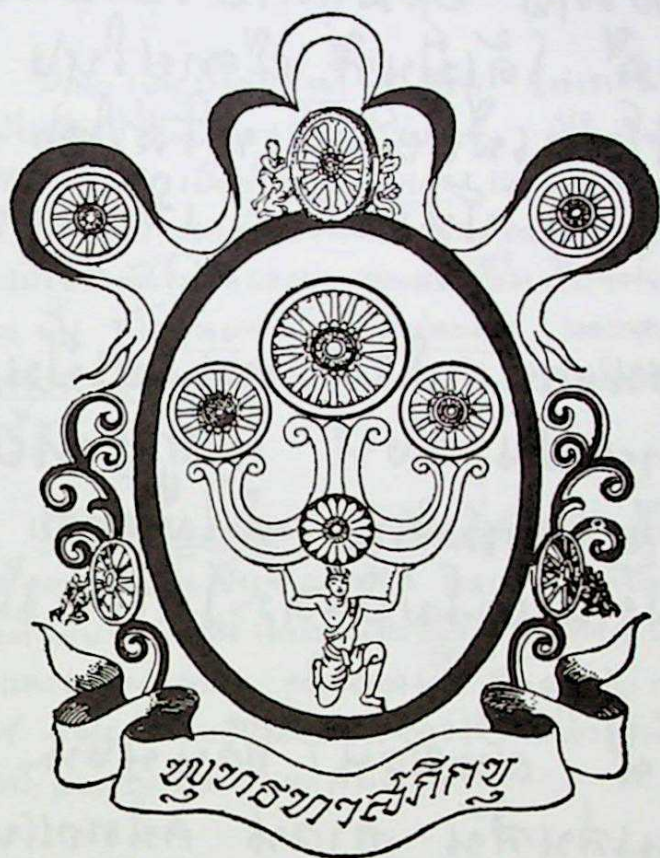

พิมพ์ที่ : วิตรนราการพิมพ์

259/142 ซอยพิบูลย์เวศม์ 2 สุขุมวิท 71 พระโขนงเหนือ วัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทร. 0-2392-0146 แฟกซ์ 0-2381-0238

อุตสาหกรรมสัมพันธ์

[ชุดหมุนล้อ อันดับ ๑๐๑]

๘ กรกฎาคม ๒๕๔๗

สวนอุตสาหกรรมจัดพิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

ท่ายก่อนตาย

ตายเมื่อตาย ย่อมกลายเป็นผี
ตายเมื่อได้เป็นผี ผีตายในบ
ตายทำไม เพียงให้ เขาใส่ใจ
ตายไว้อย่างนั้นคือตาย เสียก่อนตาย

ตาย ก่อนตาย ผู้ใดกลายเป็นผี
แต่กลายเป็นผี สิ่งนี้ ไม่สูญหาย
ที่แท้คือ . ความตาย ที่ไม่ตาย
มีความหมาย ไม่มีการ ได้เกิด แล

ถ้าพูดว่า ผีนั้นคือ ผ่อนคลาย
เหมือนเช่นสิ่งนั้น ทาน คนตายแล้ว
แต่เป็นความ ละเอียด ไม่เห็นแปร
ใจใคร่ใจแก่ ธรรมดาได้ ไม่ตายเลย ๙

ไมกษพลาตัม ๔๐๓,
๑๓ พย. ๕๕

อุตสาหกรรมสัมมัตตา

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ แห่งภาคมาฆบูชา เป็นครั้งที่ ๖ ในวันนี้ อาตมาก็ยังคงกล่าว เรื่อง ชีวิตโหวหาร ต่อไปตามเดิม; แต่มีหัวข้อย่อยเฉพาะในวันนี้ว่า อุตสาหกรรมสัมมัตตา, เป็นภาษาบาลี ฟังลำบากหน่อยว่า อุตสาหกรรมสัมมัตตา.

เราได้พูดกันมาถึง ชีวิตโหวหาร ๕ ครั้งมาแล้ว วันนี้ก็ยังพูดเรื่องนี้ต่อไป. ขอท่านอย่าเพ้อเบื่อ คำว่า ชีวิตโหวหาร หรือคำว่า ชีวิตคือการลงทุนอยู่ในตัวมันเอง, พูดอย่างสมัยใหม่ก็ว่า ชีวิตนี้เป็น Investment อยู่ในตัวมันเอง. บาง

คนคงจะเบื่อแล้วก็ได้ หมายความว่าฟังไม่ถูก ความฟังไม่ถูกนี้ชวนให้เบื่อได้, เลยต้องขอร้องว่า อย่าเพ้อเบื่อ คำว่าชีวิตคือการลงทุนอยู่ในตัวมันเอง.

อุตสาหกรรมล้มมัตตา : อุตสาหกรรมความถูกต้อง
วันนี้พูดไกลขึ้นมา ถึงคำว่า มาตั้งโรงงาน
อุตสาหกรรม ผลิตกำไรแห่งชีวิตอันแท้จริงกันเถิด;
ชีวิตโหวร เรามาขยายกิจการ จนถึงขนาดทำเป็นอุตสาหกรรม.

ทำไมจะต้องนึกถึงอุตสาหกรรม? เพราะว่ายุคนี้
สมัยนี้ เขาทำอะไร ก็ทำกันในลักษณะเป็นอุตสาหกรรม จน
พูดว่ามันเป็นยุคแห่งอุตสาหกรรม. แม้แต่จะเลี้ยงไก่, เลี้ยง
ปลา ก็มากลายเป็นอุตสาหกรรม แทนที่จะเลี้ยงเล็ก ๆ น้อย ๆ
หรือว่าหาเอาตามในคูในคลอง กลายเป็นต้องมีการเลี้ยง โดย
วิธีการที่เรียกว่าอุตสาหกรรม; ทั้งนี้ก็เพื่อทันแก่ความประสงค์.

บางคนอาจจะสงสัยในข้อที่ว่า อุตสาหกรรมมันก็เป็นเรื่องอันตราย คือมันมากเกินไปจนเป็นอันตราย; เดียวนี้โลกก็ลำบากยิ่งยวดที่สุด เพราะเรื่องอุตสาหกรรมนั่นเอง. แต่
อาตมาเห็นว่า มันมันเป็นวัตถุเรื่องวัตถุ ที่ทำกันมากจนถึง

กับขนาดอุตสาหกรรมแล้ว ต้องยุ่งเสมอ แล้วบางทีก็จะเป็น
เครื่องทำลายโลกด้วยซ้ำไป; แต่ถ้าในทางของธรรมะแล้ว เชื่อ
ว่าไม่ยุ่ง. แม้ว่าเราจะส่งเสริมการปฏิบัติธรรมะกัน ถึงขนาด
ที่เป็นอุตสาหกรรม คือทำกันจริงๆ ทำกันมากๆ, ทำกัน
อย่างมีวิชา มีหลักวิชา เหมือนกับที่เขามีเทคโนโลยีในสมัยนี้
ในการทำอะไรก็ตาม; ถ้าเรามาใช้กับธรรมะ เชื่อว่าไม่มีทาง
ที่จะเกิดความยุ่งยากลำบากหรือเป็นอันตราย.

เดี๋ยวนี้เรายังทำกันเล่นๆ เพราะไม่รู้ว่ามันเป็น
อะไร, ทำมาตามขนบธรรมเนียมประเพณี หลับหู
หลับตา, มันยังไกลนั้ก จากการที่จะได้รับประโยชน์อัน
คุ้มกัน; มาตั้งอกตั้งใจกระทำ ให้มันจริงจัง เหมือนที่
เขาทำอุตสาหกรรมกันดีกว่า.

คำว่า สัมมัตตา บางคนเข้าใจแล้ว บางคนยังไม่เข้าใจ.
ขอให้ช่วยจำไว้ให้ดี ๆ คำว่าสัมมัตตะหรือสัมมัตตานี้ เป็นคำ
ที่พระพุทธเจ้าท่านโปรดของท่านมาก เรียกว่าท่านชอบมาก,
ท่านพูดในลักษณะที่น่าสนใจ เป็นของมีค่า ทั่วๆไปในพระ
ไตรปิฎกอันใหญ่หลวง.

สัมมัตตา สัมมัตตะ สัมมัตตา สัมมะแปลว่าถูกต้อง,

ตาแปลว่าภาวะ, สัมมะภาวะ ก็คือภาวะแห่งความถูกต้อง. คนฟังไม่รู้เรื่อง ก็จะฟังไปในทางว่า นี่พูดเล่นกันเสียแล้วกระมัง; แต่ที่จริงมันก็ไม่ใช่เรื่องพูดเล่น แล้วมันก็ต้องพูดอย่างนี้ เพราะมันไม่มีทางที่จะพูดอย่างอื่น ว่าภาวะแห่งความถูกต้อง, เรียกเป็นบาลีว่า สัมมัตตา. ถ้าพูดว่าภาวะแห่งความถูกต้องมันยาวยืดยาด ก็เอาเหลือแต่ ความถูกต้อง ก็ได้เหมือนกัน ความก็เท่าเดิมว่าสัมมัตตา ว่าความถูกต้อง.

อุตสาหกรรมสัมมัตตา แปลว่าอะไร ท่านคงทายถูก; ว่าเราทำความถูกต้อง ถึงขนาดที่เป็นอุตสาหกรรมการกันทีเดียว.

ความดับทุกข์เป็นผลิตผลของ

อุตสาหกรรมการสัมมัตตา

การทำอย่างเป็นอุตสาหกรรมการนั้น ทุกคนพอจะรู้ได้ว่าเขามีระเบียบอะไรๆ ที่ทำจริง; แบ่งเป็นฝ่ายๆ ส่วนๆ แล้วแต่ละส่วนก็ทำจริง, แล้วก็นำมาประกอบกันเข้า จนเป็นผลิตภัณฑ์ที่สำเร็จรูป อย่างนั้นอย่างนี้. แม้แต่ทำรถยนต์เขาก็แบ่งกันทำเป็นส่วนๆ มันจึงได้มาก ได้เร็ว ได้ดี ได้

เรียบร้อย ได้เหมือนกันหมด, แล้วมาประกอบเป็นรถยนต์ ก็ยังทำด้วยเครื่องจักรออกมาเป็นรถยนต์ เจลี่ยแล้วนาทีละหลาย ๆ คันอย่างนี้; นั่นแหละคือผลของอุตสาหกรรม สามารถจะทำรถยนต์ ให้เกิดขึ้นมาในโลกนี้ นาทีละหลาย ๆ คัน.

นี่เรามาทำ อุตสาหกรรมความถูกต้อง เมื่อเทียบกับลักษณะอย่างนั้น ก็คือจะต้องมีความถูกต้องทุก ๆ ส่วน ทุก ๆ ชนิดของความถูกต้อง ให้ดี ให้เต็มที่ ให้เร็ว, แล้วก็เอาความถูกต้องที่เป็นส่วน ๆ นั้น มาประกอบกันเข้า เป็นส่วนใหญ่ส่วนเดียว เป็นความถูกต้องส่วนรวม; นั่นก็คือผลสำเร็จที่ออกมา เป็นความดับทุกข์ สำเร็จประโยชน์เต็มที่ ตามที่ควรจะได้รับ แล้วแต่จะเรียกกันว่าอะไร. พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า ผลสุดท้ายแห่งพรหมจรรย์นี้ก็คือ วิมุตติ ความหลุดพ้นออกไปได้ จากสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาทุกอย่างทุกประการ.

เดี๋ยวนี้เราถูกแวดล้อม อยู่ด้วยสิ่งอันไม่พึงปรารถนา ในลักษณะที่เราผลัดออกไปไม่ได้ โดยธรรมชาติมีกิเลส ถูกผูกพันอยู่ด้วยกิเลส ด้วยความทุกข์ ผลัดออกไปไม่ได้ เพราะมันไม่มีความถูกต้องในส่วนนั้น ๆ. ถ้าประพฤติปฏิบัติ กระทำ

อย่างถูกต้องแล้ว มันก็มีสิ่งที่เรียกว่า วิมุตติ คือความหลุดพ้น พิเศษ วิเศษ เกลี้ยงเกลาไปเลย; หลุดพ้นจากสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา จะเรียกมันว่าปัญหาก็ได้, ความทุกข์ก็ได้.

อุตสาหกรรมที่ต้องลงทุนด้วยกำลังทั้งหมด

(กำลังกาย จิต สติปัญญา)

เรามีปัญหาในชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้เกิดความทุกข์ในชีวิตประจำวัน กลายเป็นความทุกข์ประจำวันไปเสีย ไม่สามารถจะขจัดออกไปได้, หรือว่าไม่สามารถจะป้องกัน มาตั้งแต่ต้นได้ เกิดขึ้นแล้วก็ไม่สามารถจะผลักออกไปได้ ป้องกันไม่ให้เกิดก็ยังทำไม่ค่อยจะได้ ทำไม่เป็น ไม่รู้จัก; ฉะนั้น เราจะต้องมาสนใจกระทำกันให้ได้ ทำจริง ลงทุนมาก.

เขาทำโรงงานอุตสาหกรรม เขาลงทุนมาก เป็นร้อยล้าน พันล้าน หมื่นล้าน. เราทำอุตสาหกรรมทางจิต เราก็ลงทุนมากเช่นเดียวกัน แต่มันไม่ใช่ลงทุนด้วยเงิน มันลงทุนด้วยจิตใจ ด้วยกำลังของจิตใจ, ด้วยกำลังทั้งหมด ทั้งของกาย ทั้งของจิต ทั้งของสติปัญญา, ลงทุนกันถึงที่สุด คือไม่ขยี้ไว้ ก็เรียกว่าลงทุนใหญ่.

ใครเคยลงทุนใหญ่ถึงขนาดนี้บ้าง? เวลาวันหนึ่งๆ

ท่านเอาไปคิดเรื่องอะไรเสียเป็นส่วนมาก, จิตใจของท่าน
เอาไปคิดอะไรเสียเป็นส่วนมาก; ความชอบใจ ความพอใจ
ก็เหมือนกัน เอาไปใช้ชอบใจอะไรเสียเป็นส่วนมาก.

ท่านมีความพอใจ ต้องการพยายามอยู่ในความ
หลุดพ้น สุดกำลังชีวิตจิตใจหรือเปล่า? นั่นแหละ เป็น
เรื่องที่จะต้องมาเทียบเคียงกันดู, มันจะเป็นการกระทำ
ชนิดอุตสาหกรรมขึ้นมาได้หรือไม่ นี่มันอยู่ที่ตรงนี้. ถ้า
ท่านชอบมันหมดกำลังใจ มันก็เป็นอุตสาหกรรมได้, ถ้า
ชอบธรรมะนี้เล่น ๆ ตามธรรมเนียม กระทำไปอย่างละเมอ ๆ
มันก็ไม่อาจจะเป็นอุตสาหกรรมได้; แล้วมันยังจะขาดทุน
ด้วยความโง่งนเอง ที่ทำให้เวลาเสียไป กำลังเสียไป อะไรเสียไป
ซึ่งเห็นกันอยู่โดยมาก เพราะไม่รู้ว่ามันต้องการอะไร.

คนเป็นอันมากมาเที่ยวที่สวนโมกข์นี้ อาตมารู้สึกว่
เขาไม่ได้อะไรกลับไปคุ้มค่าน้ำมันรถ, ช่วยฟังดู ช่วยคิดดูให้ดี
คนเป็นอันมากที่แห่กันมาเที่ยวสวนโมกข์นี้ กลับไปไม่
ได้อะไรคุ้มค่าน้ำมันรถ เพียงแต่ค่าน้ำมันรถไม่คุ้มแล้ว อื่น ๆ
มันก็จะไม่คุ้มอีกหลาย ๆ อย่าง.

นี่การแจกลูกตาของเรา ยังไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่

ตามความมุ่งหมาย อย่างที่เขียนรูปภาพเปรียบไว้ที่ผนังตึกนั้น ซึ่งทุกคนก็คงเห็น, ถ้ายังไม่เห็นก็ไปดูเสียก็แล้วกัน เพราะ ว่าคนเหล่านั้นไม่ได้ตั้งใจที่จะมาเอาอะไร ที่เรามีให้ที่นี่ โดยแท้จริง มาเดินเล่นรอบๆ แล้วก็กลับไป. บางที่ตั้งใจ จะมาใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เหมือนกับสวนสาธารณะไปเสีย ก็มี เอาวิทยุมาเปิดฟัง เอาดนตรีมาเล่น แล้ว ก็กลับไป, อย่างนี้แหละ เรียกว่ามันไม่คุ้มแม้แต่ค่าน้ำมันรถ, และยังมีค่าอื่นๆ อีกมาก มันก็ยังไม่คุ้มกันใหญ่.

จึงพูดมาในรูปแบบที่ว่า ขอให้สนใจ ขอให้ตั้งใจ อย่างยิ่ง, ให้วางโครงการไว้ในลักษณะที่ว่า มันจะเป็นอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมผลิตผลกำไรสูงสุดให้แก่ชีวิตนี้. เราอย่าได้ตกเป็นคนโง่ งามาย โง่ม ที่จะแสวงหากำไรมาให้แก่ชีวิต ทั้งที่ชีวิตมันอาจจะผลิตกำไรได้ ในตัวมันเอง เราก็ยังโง่ ไปผลิตอะไรที่ไหนก็ 모르 เป็นกำไร จะมาให้แก่ชีวิต; นี่ลองคิดดูเถอะว่า มันเล่นตลกกันอยู่ก็ มากน้อย.

ความสุขที่แท้จริง

ทั้งนี้เพราะว่า เขาไม่รู้ว่ สิ่งที่เรียกว่าความสุขอันแท้จริงนั้นคืออะไร, เลยไม่รู้ว่ความสุขอันแท้จริงนั้นมันผลิตขึ้นได้ในตัวชีวิตเอง. เขาก็ไปหาการศึกษา, หาการงาน, หาเรี่ยวแรง ลงทุนทำเป็นเงินเป็นทอง มาอย่างมากมาย เพื่อว่าจะทำชีวิตนี้ให้เป็นสุข. ผลที่ได้รับกลับตรงกันข้าม คือมันยุ่งยากขึ้นไปอีก, แล้วมันยุ่งเสียเปล่าๆ ไม่ทำให้ชีวิตนี้มีความสุขอันแท้จริง ตามที่ควรจะได้รับ.

เพราะว่าความจริงตามธรรมชาตินั้น ถ้าเรารู้จักดำรงจิตใจของเราไว้ให้ถูกต้องเท่านั้นแหละ มันจะเป็นความสุขที่แท้จริง เกิดขึ้นแก่จิตใจนั้น. คือมีจิตใจที่สงบเย็น หยุต เย็น เย็น เย็น ไม่มีความทุกข์ มันไม่มีความขาดแคลน หิวกระหาย กระวนกระวายใดๆ เพราะความตั้งใจไว้อย่างถูกต้อง; เป็นหลักสั้นๆ ว่าการดำรงจิตไว้ถูกต้องจะเป็นความสุขแก่ชีวิต ยิ่งกว่าสิ่งอื่น ยิ่งกว่าจะไปซื้อหามาด้วยวิธีอื่น, ยิ่งกว่าที่มิตรสหายชาวเกลอทั้งหลาย มาแวดล้อมบำรุงบำเรอ เอาอกเอาใจเราคนเดียว. นี่ก็ยังไม่อาจมีความสุขได้เท่าที่ว่เราตั้งจิตของเราไว้ให้ถูกต้อง ดำรง

ชีวิตของเราไว้ให้ถูกต้อง.

ฉะนั้นขอให้สังเกตคำว่าถูกต้องๆนี้ไว้ให้ดี ๆ ว่ามันต้องมีการดำรงชีวิตไว้อย่างถูกต้อง ทั้งชีวิตเลย ก็จะเป็นชีวิตที่มีความพอใจตัวเอง, อะไรๆ จะเป็นไปในทางที่พอใจได้ในตัวมันเอง, มีความอึด พื่อใจในการกระทำและการเป็นอยู่อยู่ได้ในตัวมันเอง. ไม่ต้องเอาเงินมาซื้อนั่นซื้อนี่ให้กิน, ไม่ต้องเอาเงินมาจ่าย บำรุงบำเรออย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งมันไปส่งเสริมกิเลสทั้งนั้นเลย ไม่เป็นความสงบเย็นของชีวิต แต่กลับไปส่งเสริมสิ่งที่เป็นอันตรายแก่ชีวิต.

ไม่เชื่อลองไปคิดดู มีเงินมาก ไปซื้อหาอะไรเอามาที่จะทำให้ชีวิตนี้มันเยือกเย็นเป็นนิพพาน มันก็ทำไม่ได้, แม้จะไปทำบุญ ทำกุศล ทำอะไร อย่างที่เคยเชื่อกัน ชีวิตนี้มันก็ยังเย็นไม่ได้; ถ้ามันจะเย็นได้ ก็ต่อเมื่อ สลัดความหมายมัน ความยึดมั่น ให้มาเป็นของหนักนั้นออกไปเสีย.

สิ่งใดที่ยึดมั่นไว้ มันก็เป็นของหนัก ไม่ยึดมั่น จึงจะไม่มีของหนัก, เมื่อไม่มีของหนักนั้นแหละ มันจึงจะมีสิ่งที่เรียกว่า ความสุข ความสงบเย็น.

เอาอะไรมาไว้มากๆ สำหรับรักมากๆ สำหรับเป็น

เหยื่อของความรักของความยึดถือ นี่คนแก่ๆ คงจะรู้จักดี ว่ามันเป็นเรื่องชนิดไหนกันแน่. มันเป็นความสุขหลอกๆ ให้คนคิดว่าเรารวยแล้ว เรามีมากแล้ว เราก็คควรจะพอใจ เขาก็พยายามที่จะพอใจ; แต่แล้วมันก็ไม่เป็นความพอใจที่แท้จริงขึ้นมาได้ มันเป็นความพอใจหลอก พอใจด้วยความโง่ ความหลง ความไม่เข้าใจ อย่างนี้เรียกว่าความพอใจหลอก. เมื่อความพอใจมันหลอก ความสุขมันก็เป็นของหลอก; ต่อเมื่อความพอใจเป็นของจริงแท้ ความสุขมันจึงจะเป็นของจริงแท้.

ข้อนี้ยืนยันได้ ว่าความสุখনั้นมันเกิดมาจากความพอใจเสมอ ความอึดใจและความพอใจ ความสุขหมายถึงผลแห่งความพอใจและอึดใจ; ถ้าความพอใจปลอม ความสุขก็ปลอม ถ้าความพอใจถูกต้องบริสุทธิ์ ความสุขนั้นก็จะต้องและบริสุทธิ์.

ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคน สังเกตดูความพอใจ ดูสิ่งที่เราเรียกกันว่าความพอใจ เราได้รับความพอใจ ยินดีมาก เราหิวอะไรมาก แล้วเราก็อพอใจ. มันก็เป็นสิ่งที่ต้องดูว่า พอใจนั้นพอใจของกิเลส หรือว่าพอใจของสติปัญญา, ถ้าพอใจของกิเลส มันก็เป็นความพอใจปลอม ความสุขที่ได้มา

มันก็ต้องปลอม ก็มันไม่เย็น มันไม่เย็น มันร้อนชนิดหนึ่ง
ซึ่งซ่อนไว้ข้างใน ทรมานจิตใจยิ่งไปกว่าความทุกข์ร้อน
โดยตรงเสียอีก.

เราจะดูให้ดี ว่าความพอใจนี้ มันเป็นพอใจของสติ-
ปัญญา รู้แจ้งเห็นจริง ทำให้ถูกต้อง, มีความถูกต้องชนิดที่จริง
ไม่ใช่ความถูกต้องของกิเลส; ความถูกต้องของกิเลส มันก็มี
เป็นของกิเลส ถ้ากิเลสเป็นเจ้าเรือน มันก็ยินดียรับเอาความ
ถูกต้อง หรือความพอใจชนิดนี้; เชื่อว่าในโลกนี้มันเป็น
อย่างนี้กันเกือบจะทั้งนั้น ดังนั้นจึงหาความสุขอันแท้จริงใน
โลกนี้ไม่ได้ ขอให้ท่านทั้งหลายสังเกตดู.

เราจะต้องมีความถูกต้องของสติปัญญา ความพอใจ
นั้นก็ เป็นของสติปัญญา, เป็นความพอใจที่ประกอบไปด้วย
ธรรมะ มันก็เป็นความพอใจที่ถูกต้อง ความสุขที่เกิดจาก
ความพอใจมันก็เป็นของจริง. การที่เราจะมีความพอใจเป็น
ของจริงอย่างนี้ อาจจะทำได้โดยไม่ต้องใช้เงิน แต่ทำได้โดย
วิธีที่ดำรงจิตนั้น ดำรงชีวิตนั้น ไว้ให้ถูกต้อง ตามที่
พระพุทธเจ้าท่านตรัส.

ความถูกต้องนี้เลยเป็นเหมือนกับวัตถุดิบ

นานาชนิด ที่เอามาป้อนโรงงานอุตสาหกรรม, โรงงาน อุตสาหกรรมมันก็ต้องการวัตถุดิบหลายชนิด แล้วก็ถูกต้อง คือตรงกับเรื่องที่เขาจะทำ จากวัตถุดิบหลายชนิด เขาก็ ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นมาตามความปรารถนา.

เราที่จะตั้งโรงงานอุตสาหกรรมทางวิญญาน ก็ จะต้องทำโดยหลักการอย่างเดียวกัน มีวัตถุดิบที่เป็นความ ถูกต้อง หลายชนิดตามที่ต้องการ, แล้วมาผลิต คือมารวม กันเข้า ประปนกันเข้า ให้เป็นผลตามที่เรต้องการ ก็จะได้ ผลนั้นสมตามความปรารถนา เรียกว่าเป็นผลที่ถูกต้อง.

นี่แหละข้อที่ชักชวนพูดกันถึงว่า เรามาตั้งโรงงาน อุตสาหกรรมความถูกต้อง ผลิตผลกำไรให้แก่ชีวิต โดย อาศัยเรื่องหรือกำลังของจิตใจเป็นเครื่องลงทุน ไม่ต้องใช้ เงินสดางค้อย่างของชาวบ้าน; ฉะนั้นจึงอยู่ที่การจัดการทำ ให้เกิดความถูกต้องขึ้นในชีวิตนั้นทุก ๆ ส่วน.

ชีวิตประกอบอยู่ด้วยอะไรบ้าง? เชื่อว่าไม่ยาก เกินไปที่จะมอง พูดง่าย ๆ ที่รู้กันอยู่ทั่วไป ก็ว่ามันประกอบ อยู่ด้วยร่างกาย, ประกอบอยู่ด้วยวาจา, ประกอบอยู่ด้วยจิตใจ, ประกอบอยู่ด้วยความคิด สติปัญญา ความรู้ ความเชื่อ; แต่

ถ้าจะเหลือเพียงสองสามอย่าง ก็คือว่าทางกาย ทางใจ และทางความคิดเห็น. นี่เป็นเรื่องที่จะต้องเอามาใช้เป็นวัตถุดิบ คือเอาถูกต้องในทุก ๆ ทางนี้มาประกอบกันเข้า เป็นความถูกต้องอันใหญ่ เพื่อผลสุดท้ายคือพระนิพพาน, จะเรียกว่ามรรคผล นิพพาน ก็ได้; นั่นคือผลิตผล ที่เราต้องการจะได้รับจากการทำอุตสาหกรรมในชีวิตนี้.

ชีวิตเป็นการลงทุนอยู่ในตัวเอง

บางคนไม่เคยฟังมาตั้งแต่ตอนต้น ไม่เข้าใจว่า ชีวิตนี้มันเป็นการลงทุนอยู่ในตัวมันเองอย่างไร. ขอฟุดซ้ำอีกนิดหนึ่งว่า ขอให้ดูให้ดีเถิดว่า ชีวิตนี้มันเป็นการลงทุนอยู่ในตัวมันเอง, ชีวิตนี้มันเกิดมามันก็ต้องทนทุกข์ มันก็ต้องทนทรมาน; แต่ว่าการทนทุกข์หรือทนทรมานนั้น มันไม่ใช่ทนทรมานเปล่า มันทำให้เราฉลาดยิ่งขึ้นทุกที. เมื่อเป็นทุกข์ เราก็ต้องดิ้นรนแก้ไขดับทุกข์ เราก็ฉลาดยิ่งขึ้นทุกที.

เพราะฉะนั้นเด็กทารกที่เพิ่งคลอดออกมาจากท้องแม่ มันประสบสิ่งต่างๆ ในลักษณะอย่างไร มันก็รู้ เป็นความรู้

เพิ่มขึ้นๆ, ยิ่งลำบากยิ่งทุกข์ยาก มันยิ่งสอนให้มาก เพราะมันเจ็บปวดต้องดิ้นรนแก้ไข; แม้แต่สุนัขและแมว มันก็รู้จักดิ้นรนแก้ไข จนได้พบที่นึ่งที่นอนที่สบาย, หรือว่าได้พบคนเลี้ยงที่ดี ที่พอจะอยู่ด้วยได้.

ธรรมชาติมันบีบคั้น เมื่อถูกบีบคั้นมันก็ดิ้นรน เพื่อจะปลดปล่อยการบีบคั้น. ฉะนั้นขอให้เข้าใจว่า ทั้งหมดทั้งสิ้นทั้งจักรวาล ตลอดกาลนิรันดร์เลย ความรู้ความก้าวหน้าทางจิตใจของคนเรานี้ มันมาจากการบีบคั้นของธรรมชาติ, ธรรมชาติบีบคั้น มนุษย์ก็หาทางแก้ไข ได้ความรู้ใหม่เรื่อย ๆ ไป มันก็มีความรู้มากขึ้น.

แต่ถ้าเป็นปัญหาที่ลึกซึ้งในทางจิตใจ มันไม่พบได้แก่ทุกคน มันพบได้แก่บางคน, คนที่เป็นฤๅษี ซีไฟร เป็นมุนี กระทั่งเป็นพระพุทธเจ้าในที่สุด ท่านค้นพบคำตอบ หรือการแก้ไขสิ่งเหล่านี้, บุคคลที่จะเป็นมุนี เป็นพุทธะนี้ เขาเป็นคนที่พบคำตอบต่อการบีบคั้นของธรรมชาติ. ที่แรกคงจะไม่พบถึงที่สุดแหละ แต่มันก็พบเรื่อย ๆ มา, พวกมุนีทยอยกันเกิดขึ้นในโลกนี้ พบต่อ ๆ กันมา จนกว่าจะเกิดมุนีสูงสุด. จอมมุนีคือพระพุทธเจ้า ท่านก็พบคำตอบทั้งหมด

ที่จะทำให้เราแก้ปัญหาทั้งหมด เป็นวิมุตติ - ความหลุดพ้น
หรือที่เรียกว่านิพพาน.

แม้จะเป็นเรื่องกฎของสังคม เช่นกฎบ้านเมือง
กฎหมาย กฎศีลธรรม ที่ตั้งขึ้นเป็นครั้งแรก จนกระทั่งบัดนี้
มันล้วนแต่มาจากการบีบคั้นของธรรมชาติ ที่มันบีบคั้นให้
ทนอยู่ไม่ได้. อย่างว่ามนุษย์ที่แรกมีขึ้นมาในโลก ก็ไม่มีหัวหน้า
ไม่มีผู้ปกครอง ก็อยู่อย่างสัตว์ ความลำบากมันเกิดขึ้น, มัน
บีบคั้นว่าทนไม่ไหวอยู่กันอย่างนี้ จนกระทั่งต้องเลือกหัวหน้า
ที่เรียกว่าพระราชาองค์แรกในโลก. คน ๆ นี้ก็ต้องค้นหา
ความรู้สติปัญญาต่อไป ที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่มันเกิดขึ้น
จากการบีบคั้นของธรรมชาติ, แม้แต่โรคภัยไข้เจ็บ ถ้าเกิด
ขึ้นแล้วมันก็บีบคั้น ให้คนเขาพบสิ่งที่จะแก้ไขป้องกัน นับ
ตั้งแต่เรื่องที่เล็กน้อยที่สุด กระทั่งเรื่องใหญ่ที่สุด คือกิเลส
และนิพพาน.

เรื่องเล็กน้อยที่สุด บางทีก็น่าหัวว่า มีดบาดมือ ก็ไป
พันเอาใบแมงมุมที่รุงรังอยู่เหนือเตาไฟ มาพันเข้าที่แผลมีด
บาด แล้วก็หาย ก็เลิกกัน แล้วก็หาย; แต่วิธีอย่างนี้ เด็ก
สมัยนี้คงจะไม่ได้เห็นแล้ว แต่ผู้ที่มีอายุหลายสิบปี คงจะเคย

ได้เห็น หรือว่าเคยได้ถูกกระทำมาแล้วก็ได้. ถ้ามีคบบาดแล้ว ก็เอาใยแมงมุม หยักใยที่เหนือเตาไฟมาพันมือ นี่ใครมันสอนให้? ธรรมชาติมันบีบคั้นให้ทำ, มันบีบคั้นให้นึกเดา, มันบีบคั้นให้ทดลอง จนกระทั่งพบอะไรต่าง ๆ มาก ๆ ๆ จนใช้เป็นประโยชน์ มาจนถึงกระทั่งเดี๋ยวนี้.

ทุกอย่างทุกประการในกิจกรรมของมนุษย์ เกี่ยวกับอาหารการกินก็ดี, เกี่ยวกับการนุ่งห่มก็ดี, เกี่ยวกับบ้านเรือนอยู่อาศัยก็ดี, เกี่ยวกับการวิธีรักษาโรคภัยไข้เจ็บก็ดี ธรรมชาติมันบีบคั้น ให้เดา ให้สันนิษฐาน ให้ทดลอง. จนเดี๋ยวนี้ก้าวหน้าเจริญมาก เจริญมากจนไม่น่าเชื่อ วิชาความรู้สมัยนี้ เจริญก้าวหน้ามาก. Micro Electronic เป็นวิชาอันสุดท้ายซึ่งก้าวหน้ามาก ทำคอมพิวเตอร์ทำอะไรต่าง ๆ นำประหลาดน่าอัศจรรย์.

แต่มนุษย์อย่าอวดดีไป มนุษย์อย่าโอ้อวดดีไป ว่ามนุษย์คิดได้เอง, มันเป็นผลความบีบคั้นตามธรรมชาติ ที่เคยบีบคั้นให้เกิดความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ ต่ำ ๆ เตี้ย ๆ สูงขึ้นมา สูงขึ้นมา เป็นเวลาหลายพันปีมาแล้ว. ความรู้สุดยอดนี้ มันได้ทำให้รู้ละเอียดสูงส่งสุดอย่างไม่น่าเชื่อ คล้าย ๆ กับว่ามนุษย์

ตรัสรู้เอง หรือว่าพระเจ้าที่ไหนดาสอนให้; ที่แท้มันมาจากความบีบคั้นของธรรมชาติ. เมื่อมันเกิดความไม่ถูกต้องขึ้นมา, เมื่อเราอยู่อย่างไม่ถูกต้อง เราปวดหัวขึ้นมา ก็ต้องคิดค้น หาเรื่องที่จะแก้อาการปวดหัว อย่างนี้เป็นต้น ทุกอย่างมันก็เกิดขึ้น เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความถูกต้อง สำหรับจะไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ สำหรับจะไม่มีปัญหาต่าง ๆ.

นี้อาตมาอยากจะเรียกว่า ชีวิตเป็นการลงทุนอยู่ในตัวชีวิต ชีวิตลงทุนอยู่ในตัวมันเอง, ความเจ็บปวดลงทุนไปเพื่อให้พบวิธีแก้ไข, ความยากจนก็ลงทุนไปเพื่อให้พบวิธีที่จะร่ำรวย; แต่คนโง่เขาไม่รับเอาอย่างนั้น เขาไปต่อสู้ด้วยวิธีอย่างอื่น, หรือจะไปฆ่าคนอื่น, ไปแย่งชิงทรัพย์สินสมบัติของเขามา ไม่ใช่ความยากจน ลงทุนเพื่อการศึกษาค้นหาความถูกต้อง เพื่อความร่ำรวย เป็นต้น. เดียวนี้ในเรื่องของจิตใจมันทำอย่างนั้นไม่ได้, มันจะไปปล้นฆ่า เอาความสุขของใครมาใส่ใจตัว มันก็ทำไม่ได้, เมื่อจะทำให้ได้ มันก็ต้องทำในทางจิตใจของตัวเอง.

ฉะนั้นขอให้ทุกคนสนใจ ทำให้ชีวิตที่เป็นการลงทุนอยู่ในตัวมันเองนี้ ได้ดำเนินไปอย่างถูกต้องตามวิถีทางของ

มัน. ให้มันมีความรู้ที่ถูกต้อง เพิ่มขึ้นทุกปี ๆ ๆ ไม่เท่าไร ไม่ทัน
แก่ ไม่ทันตาย ก็พอจะรู้ว่า เราจะทำอย่างไร จึงจะมีความสุข
สะดวก สบาย, เราจะหายใจอย่างไร มันจึงจะหายใจคล่อง
อย่างนี้เป็นต้น. อย่าไปโกรธแค้น เมื่อความทุกข์มันเกิด
ขึ้น เราจะต้องยินดีต้อนรับเอามา สำหรับเป็นบทเรียน
สำหรับศึกษา ให้รู้จักวิธีดับทุกข์, ถ้าทำได้อย่างนี้ ชีวิต
เป็นการลงทุนอย่างยั่งยืนอยู่ในตัวมันเอง.

ทำไมเราไม่ลองนึกดูว่า ที่แรกมันก็ไม่มีพระพุทธเจ้า
ไม่มีใครในทำนองนั้น แล้วทำไมมันจึงมีขึ้นมาได้ ใครมัน
สอนใครที่ไหนเล่า. ที่แรกก็ไม่มีครูคนแรกที่จะสอน อะไร
มันสอน? ก็ต้องเรียกว่าธรรมชาติมันสอน ชีวิตมันสอน ความ
ไม่ถูกต้องนั้นแหละมันสอนให้เอง ชนิดที่คนด้วยกันสอนกัน
ไม่ได้; ธรรมชาติมันบีบคั้น ธรรมชาติมันสอน ธรรมชาติ
มันไล่ด้อน ให้ไปสู่จุดที่ถูกต้อง.

ฉะนั้น อย่าหวังพึ่งผู้อื่นนัก คนเป็นอันมาก ต้องการ
อาจารย์ไปนั่งอยู่ข้างๆ สอนวิปัสสนาให้ มันบ้าเลย; มันไม่
เป็นสิ่งที่จะต้องทำอย่างนั้น มันเป็นสิ่งที่ต้องทำให้เข้าใจ แล้ว
ก็ไปทำเอาเอง. ให้ปัญหานั้นแหละมันสอนให้, ให้การ

กระทำนั้นแหละมันสอนให้ ไม่ต้องมีครูไปนั่งขนานข้าง. ใน
 ครั้งพุทธกาลก็ไม่มีเลย ที่พระพุทธเจ้าจะไปนั่งขนานข้าง
 ภิกษุองค์ใดองค์หนึ่งให้ทำกัมมัฏฐาน, ท่านบอกให้ว่าทำ
 อย่างนั้นๆๆ แล้วก็ไปทำ ๒ เดือน ๓ เดือน หลายเดือนจึง
 จะมาพบกัน อย่างนี้ทั้งนั้น ไม่ต้องมานั่งขนานข้าง เพราะว่า
 มันสอนกันไม่ได้. เรื่องที่จะรู้ขึ้นมาใหม่นี้ มันก็ต้องทำลงไป
 แล้วมันจะรู้ได้ของมันเอง เพราะว่าคนกลัวความผิด ความเจ็บ
 ที่เกิดมาจากความไม่ถูกต้อง.

ให้เข้าใจกันง่ายๆ อาตมาอยากจะบอกว่า เหมือน
 กับเราหัดขี่รถจักรยาน ซึ่งดูจะขี่เป็นกันทุกคน. ขอให้ดูว่า
 ไม่มีใครสอนใครได้ ถ้าใครคิดว่าใครสอนให้ใครขี่รถจักรยานได้
 ก็ต้องพูดว่า คนนั้นยังโง่มาก. มันต้องให้รถนั้นแหละสอนให้
 การหกล้มหน้าแข้งถลอกนั้นแหละสอน มันจะกลัวล้ม มัน
 จะค่อยๆรู้จักยับยั้ง ขยับ ปรับปรุง ให้มันลึ้มยากเข้า. การ
 รู้จักทำให้สมดุลย์ ไม่ให้รถจักรยานล้มนั้น มันสอนกันไม่ได้,
 การกระทำนั้นแหละมันสอน แล้วความกลัวที่จะล้ม มัน
 บังคับให้ระมัดระวัง; ให้ตั้งข้อสังเกตใหม่ ว่าจะทำให้
 สมดุลย์อย่างไร, ทำให้สมดุลย์เพิ่มขึ้นๆ จนรถจักรยานไม่เซ

ไม่เอียง ไม่ล้ม แล้วก็ไปได้ดี; อย่างนี้ไม่ใช่คนสอน ต้องเรียกว่าเหตุการณ์มันสอน ธรรมชาติมันสอน.

เรื่องจิตใจก็ยังเป็นอย่างนั้นมากขึ้นไปอีก ธรรมชาติมันจะสอน, การกระทำมันจะสอน, ความทุกข์มันจะสอน. เพราะมีความทุกข์ พระพุทธเจ้าจึงตรัสรู้ขึ้นมาในโลก, ถ้าไม่มีความทุกข์จะไม่มีพระพุทธเจ้าเกิด หรือตรัสรู้ขึ้นมาในโลก พระพุทธเจ้าท่านก็ยังคงตรัสอย่างนี้.

เดี๋ยวนี้เราก็ออยู่ในขอบข่ายอันนี้ด้วยกันทั้งนั้น คือมีสิ่งที่เป็นทุกข์ เพราะความไม่ถูกต้องของเรา, เราก็รวมเอาความไม่ถูกต้องของเรามาดูให้ดี, มาปรึกษาด้วยตัวเอง จนรู้ความถูกต้อง ว่าต้องตั้งจิตอย่างนี้ ตั้งจิตอย่างนี้. แม้นอนไม่หลับอย่างนี้ ต้องทำจิตอย่างนี้ ทำจิตอย่างนี้, ค่อย ๆ ถูกต้อง แล้วก็ค่อย ๆ นอนหลับ แล้วก็จะดีขึ้นทุกที ดีขึ้นทุกที คราวหลังมันง่ายขึ้นทุกที เพราะว่ามันรู้เพิ่มขึ้น. นี่ขอให้เรามองเห็นว่า ธรรมชาติมันพร้อมที่จะสอน; แต่ว่าคนโง่ทั้งหลายก็ไม่พร้อมที่จะเรียน แล้วมันก็ต้องไปกินยานอนหลับ ก็เลยต้องกินยานอนหลับให้ละอายแมว ซึ่งมันไม่ต้องกิน.

มนุษย์จะเป็นมนุษย์กันที่ตรงไหน ให้สมกับว่า

มนุษย์มีจิตใจสูง? มันก็อยู่ที่ความถูกต้อง ที่พบขึ้นในตัวชีวิต. ความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นในตัวชีวิต เจ็บปวดทรมาน ดิ้นรน คั่นคว่ำ ทดลอง, มันก็พบความถูกต้องเฉพาะเรื่องนั้น เฉพาะเรื่องนั้น เฉพาะเรื่องนั้นขึ้นมา ทีละเล็ก ทีละน้อย ทีละเรื่อง ทีละเรื่อง. ในที่สุดมันก็จะเพียงพอ ที่จะทำให้เกิดผลดี มีชีวิตอยู่ด้วยความสงบสุข, จิตใจเกลี้ยง จิตใจเย็น จิตใจหยุด จิตใจไม่ตึงเครียด, สบายชนิดที่ว่า เงินมันก็ช่วยไม่ได้ เพื่อนพ้องก็ช่วยไม่ได้ หูกยามันก็ช่วยไม่ได้, มันอยู่ที่รู้จักทำจิตใจ ให้ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ของธรรมชาติ.

เอาละพูดปรารภเรื่องมาเสียยืดยาว บางคนอาจจะรำคาญแล้วก็ได้ เรื่องชีวิตเป็นการลงทุนอยู่ในตัวมันเอง มันเป็นอย่างนี้.

ทีนี้ต่อไปนี้ ก็จะพูดถึง เรื่องทำอุตสาหกรรมแห่งความถูกต้อง กันต่อไป, จะสร้างสรรค์ความถูกต้องเอามาประกอบกันเข้า เป็นความถูกต้องอันใหญ่หลวง. เหมือนกับที่เขาทำอุตสาหกรรม ได้ผลมาก ได้ผลเร็ว ได้ผลดี ได้

ผลเป็นที่พอใจ แต่ว่าเป็นไปในเรื่องของชีวิต ซึ่งเป็นนาม-
ธรรมมากกว่าทางวัตถุ.

ทางวัตถุนั้น แม้จะทำอุตสาหกรรมให้ก้าวหน้ากันไป
สักเท่าไร ก็ไม่แก้ไขความทุกข์ในโลกนี้ได้ มีแต่จะเพิ่มความ
ทุกข์เพิ่มความยุ่งยาก; แต่อุตสาหกรรมในทางจิตใจนี้แหละ
จะช่วยได้. ขอให้ทุกคนช่วยกันทำให้มีขึ้น แล้วแผ่ออกไป
แผ่ออกไป จะช่วยโลกให้มีความสุขได้ ด้วยอำนาจของ
ธรรมะ ด้วยความถูกต้องในทางจิตใจ, แล้วอาจจะหยุดยั้ง
หรือบรรเทา อุตสาหกรรมทางวัตถุให้น้อยลง. ให้โลกนี้มัน
หนวกลงน้อยลง, ให้มีมลภาวะ พอลดลงในโลกนี้มันน้อยลง
คนในโลกจะไม่ตายเร็วเกินไป ช่วยกันสร้างความถูกต้องทาง
จิตใจ; แม้จะหวังผลอย่างนี้ ก็นับว่าเป็นความดี.

สัมมัตตะ : ความถูกต้อง ๑๐ ประการ

เฮ้า ที่นี้จะพูดถึงสิ่งที่พระพุทธองค์ตรัสเรียกว่า สัม-
มัตตะ หรือสัมมัตตา ภาวะแห่งความถูกต้อง.

เราไม่ได้ยินคำนี้บ่อยนัก จะเป็นเพราะเหตุอะไร ก็
อย่าไปเสียเวลาคิดนึกมัน, เราได้ยินแต่ อริยมรรคมีองค์

แปด มีเพียง ๘ ประการ เรียกว่าอริยมรรค หรือมัชฌิมา-
ปฏิปทา; ส่วนสัมมัตตะภาวะแห่งความถูกต้อง ๑๐ ประการ
นั้น ไม่ค่อยได้ยิน.

เมื่ออาตมาเรียนนักธรรม ก็เรียนแต่เรื่อง ๘ ประการ
มรรคมืองค์ ๘ ถูกต้อง ๘ ประการ. ต่อมาได้ยินคำว่า สัม-
มัตตะ ความถูกต้อง ๑๐ ประการ ก็ชักจะงงงน เห็นเป็น
ของแปลก รู้สึกว่ามันไม่ค่อยจะมีนี่ เรื่องนี้เป็นของแปลกนี่.
แต่เมื่อมาค้นคว้าเรื่องอื่นๆทั่วไปในพระไตรปิฎก ก็พบว่า
สัมมัตตะ ความถูกต้อง ๑๐ ประการนี้ ก็มี มียู่มากเสียด้วย
มีอยู่ทั่วไป, และไตรสรณเจริญสัมมัตตะ ความถูกต้อง ๑๐
ประการนี้ ไว้อย่างน่าสนใจทีเดียว. เพราะว่าถูกต้อง ๘
ประการนั้นมันยังด้วนอยู่ ถ้าว่ากันตรงๆ ก็มันยังด้วนอยู่ มัน
ต้องต่อ ยอดออกไปอีก ๒ ประการ จึงจะสมบูรณ์.

๘ ประการคือ สัมมาทิฎฐิ สัมมาวาจา สัมมากัม-
มันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ
๘ อย่าง ซึ่งท่านทั้งหลายก็รู้ และจำได้ขึ้นใจอยู่แล้ว. ที่นี้
มันมีต่อไปอีก ๒ อย่าง คือ สัมมาญาณะ - ความรู้ถูกต้อง,
สัมมาวิมุตติ - วิมุตติถูกต้อง ต่อไปอีก ๒ ประการ เลย

เป็น ๑๐ ประการ เรียกว่าความถูกต้อง ๑๐ ประการ ๑๐ สัมมา; เติมเข้าไปอีก ๒ สัมมา คือสัมมาญาณะ - ความรู้ถูกต้อง, สัมมาวิมุตติ - หลุดพ้นถูกต้อง ครบ ๑๐ ประการ แล้วก็พอ เรื่องมันจบ.

ถ้าไปหยุดอยู่แค่สัมมาสมาธิ มันก็ยังเป็นการกระทำ ยังไม่แสดงผลของการกระทำ ที่ท่านต่อออกไปอีก ๒ สัมมา สัมมาญาณะ - รู้, รู้ด้วยญาณ รู้ด้วยทัสสนะอันถูกต้อง, แล้วก็วิมุตติ คือหลุดพ้นถูกต้อง เป็น ๑๐ สัมมา เรียกว่าความถูกต้อง ๑๐ ประการ สัมมัตตะ ๑๐ สัมมัตตะ ๑๐. ช่วยจำไปพูดกันให้ติดปาก เทนมรรคมีองค์ ๘ ประการ เพื่อความสมบูรณ์.

ก็จะเอาเรื่องสัมมัตตะ ๑๐ ประการนี้แหละ มาพูดในฐานะเป็นความถูกต้อง ซึ่งจะใช้เป็นวัตถุดิบ สำหรับมาผลิต เป็นผลิตผลสูงสุดของพุทธบริษัทเรา ก็คือมรรค ผล นิพพาน. แต่ไหนๆ จะพูดแล้ว ก็เอามาพูดกันคราวเดียวอีกที แม้ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการนั้น ก็เอามาพูดต่อกันไปอีกที ให้ครบทั้ง ๑๐ จึงจะพูดถึง สัมมาทิฏฐิองค์ที่หนึ่ง เป็นเรื่องแรก.

ขอให้ตั้งหลักสำหรับการฟังไว้ให้ดีๆ ว่า เราจะพูดเรื่องความถูกต้อง แต่ละอย่าง แต่ละอย่าง แต่ละอย่าง ๑๐ อย่าง, แล้วเอามาชนกันเป็นผลอันใหม่ สุดท้ายที่เราจะได้รับ เป็นพระนิพพาน ที่นี้ เดี่ยวนี้ และตลอดไป. ขอให้สนใจฟังเพื่อว่า จะไปปรับปรุง รวบรวมหรือปรับปรุงแก้ไข ให้มันเกิดความถูกต้อง ๑๐ ประการขึ้นมาให้จนได้, ก็จะเป็นการกระทำเหมือนกับว่าอุตสาหกรรม คือมันใหญ่หลวง กว้างขวาง พอที่จะถึงขั้นสมบูรณ์.

สัมมาทิฐิ

ความถูกต้องข้อที่ ๑ สัมมาทิฐิ, चीนนี้คงจะได้ยินกันมาตั้งแต่เล็กๆ แล้วก็ได้ แต่ว่ามันมีขอบเขตของมัน ที่จะต้องรู้ และจะต้องทำ.

ปฏิรูปเทศ สัมมาปเทศ

ถ้าเราจะมีสัมมาทิฐิความคิดความเห็นอย่างถูกต้องนี้ เราจะต้องปรับปรุงไปตั้งแต่ว่า มีการอยู่ในประเทศที่สมควร เขาเรียกว่าปฏิรูปเทศ : มีการอยู่อย่างสมควร ในประเทศที่สมควรจะอยู่ คือว่าประเทศที่อาจจะแสวงหา

ความรู้ หรือการศึกษาที่ถูกต้องได้นั่นเอง; ถ้าเราจะไปอยู่คนเดียวในเกาะกลางทะเล อย่างนี้เป็นต้น มันก็ลำบากแหละที่จะได้ยินได้ฟัง. ฉะนั้นจะไปอยู่ในปฏิรูปเทศ คือประเทศที่สมควร อยู่แล้วได้ยินได้ฟัง คนที่เขาทำอะไรที่จะพูดให้ฟัง, เราจะได้เข้าไปนั่งใกล้เขา เขาก็จะได้พูดให้ฟัง, แล้วเราก็จะได้ศึกษาเล่าเรียน จะได้เข้าใจ.

ทีนี้เราจะพูดกลับกัน ก็คือว่า เราก็จัดที่ที่เราอยู่นั้นแหละ ให้มันเป็นปฏิรูปเทศขึ้นมา. ถ้าบ้านเราเอาแต่เล่นไฟกันอยู่อย่างนี้ เล่นการพนันหรือว่าสำมะเลเทเมาอะไรก็ตาม มันไม่เป็นปฏิรูปเทศ. เราจัดบ้านเรานั้นแหละ เปลี่ยนเสีย ให้มันเป็นเรื่องที่มีการพูดจา ศึกษา สนทนาธรรมะ ให้เกิดความรู้ทางธรรมะขึ้นมา, จัดบ้านของเราให้มันเป็นปฏิรูปเทศขึ้นมา มันทำงานกว่าที่จะย้ายบ้าน หรือไปพลอยอยู่ที่อื่น นี่มันยุ่ง.

เดี๋ยวนี้เราก็อยู่ในประเทศไทย ที่พอจะหาวิชาความรู้ทางธรรมะได้ เราก็มีแต่จะปรับปรุงบ้านของเรา ให้เปิดรับสิ่งเหล่านี้เข้ามา ให้บ้านของเราเป็นปฏิรูปเทศ.

แล้วข้อต่อไป มีสัมมาปเทศ, เป็นปฏิรูปเทศ คือ

มีสัมมาปเทส มีประเทศถูกต้อง ที่อยู่ถูกต้อง.

สัมมาบุรพาจารย์

ให้มีสัมมาบุรพาจารย์, สัมมาบุรพาจารย์ คงจะแปลกหูบ้าง บุรพาจารย์แปลว่า อาจารย์คนแรก, อาจารย์คนแรก ก็คือบิดา มารดา กระทั่งครู ก ข ก กา เรื่อยไป.

เราจะต้องมีบิดามารดาที่เป็นสัมมา คือสัมมาทิฐิ; ถ้าบิดามารดาเป็นมิจฉาทิฐิ แล้วก็หวังยากที่ลูกตาต้าๆ จะเป็นสัมมาทิฐิ ถ้าเราโชคดี ก็มีบิดามารดาที่เป็นสัมมา คือมีสัมมา เป็นสัมมาทิฐิ; บิดามารดาจะสร้างดวงวิญญูณใหม่ให้แก่ลูกที่คลอดออกมาให้เต็มไปด้วยสัมมาทิฐิ. เด็กๆ ในสกุลที่ดีเช่นนั้น ก็จะเพิ่มพูนสัมมาทิฐิ หรือเชื้อของสัมมาทิฐิ คือรู้อะไรถูกต้องมาตั้งแต่อ่อนแต่ออก และโตขึ้นด้วยอำนาจของสัมมาทิฐิ.

นี่เราเรียกว่ามีสัมมาบิดามารดา มีสัมมาบุรพาจารย์, บิดามารดาที่เป็นสัมมาทิฐิ, พี่เลี้ยงก็เป็นสัมมาทิฐิ, คนที่อยู่ร่วมเรือนร่วมบ้านกันก็เป็นสัมมาทิฐิ, ไปเข้าโรงเรียนอนุบาล ครูอาจารย์ที่นั่นก็เป็นสัมมาทิฐิ. นี่เรามีสัมมาบุรพาจารย์ สร้างดวงวิญญูณที่เป็นสัมมาทิฐิให้แก่บุตร ให้แก่ศิษย์; ถ้ามันยังไม่มียังไม่ได้ ก็ช่วยจัดให้ ช่วย

จัดให้ได้.

ถ้าบิดามารดาเป็นมิจฉาทิฎฐิ ก็ยากที่จะพูดกันรู้เรื่อง; แต่มันก็ยังมีส่วนที่ต้องคิดว่า บิดามารดาที่เป็นครึ่งสัมมาทิฎฐิ ก็มีอยู่ ขอให้สละเสียเถิด เป็นครึ่งมิจฉาทิฎฐิครึ่งสัมมาทิฎฐินั้น จงยอมเสียสละมิจฉาทิฎฐิเสีย, ดำรงตนอยู่ในสัมมาทิฎฐิ เพื่อ เห็นแก่ลูกตาตา ๆ ลูกหลานเหลนตาตา ๆ เราจะได้สร้าง สัมมาทิฎฐิขึ้นมา. นี่เป็นจุดที่สำคัญมาก ที่ว่าเด็กน้อยนี้จะ เป็นมิจฉาทิฎฐิหรือเป็นสัมมาทิฎฐิ.

เราจะไปนึกถึงว่ากรรมพันธุ์ในชาติก่อนเลยก็ได้ เพราะ เราไม่อาจจะพิสูจน์, แต่เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วนี้ แวดล้อมให้ตี ข้างนอกนั้นมันเป็นเรื่องที่ทำได้ พิสูจน์ได้ และทำได้จริง ๆ. ขอ ให้เด็กนี้ได้ฟังแต่เรื่องสัมมาทิฎฐิ, ได้เห็นแต่เรื่องสัมมาทิฎฐิ, ได้กระทำแต่เรื่องสัมมาทิฎฐิ, พูดจาแต่เรื่องสัมมาทิฎฐิ เด็ก คนนั้นก็จะ เป็นสัมมาทิฎฐิ.

สัมมาศรัทธา

ที่นี้ถัดไป ก็จะเรียกว่าสัมมาศรัทธา : มีศรัทธาที่ เป็นสัมมา มีความเชื่อที่เป็นสัมมา มีความเชื่อที่ถูกต้อง ละ :มิจฉาศรัทธาเสีย.

ศรัทธาที่ผิด ก็คือเชื่อผิด เชื่อสิ่งที่ผิดเป็นหลัก นี่ผิด,

เชื่อสิ่งที่ไม่ควรเชื่อ เชื่อสิ่งที่เอาเป็นหลักเป็นเกณฑ์ไม่ได้ เอาเป็นที่พึ่งไม่ได้. ขอรักย์ที่ต้องพูดว่า เขาเชื่อปัจจัยภายนอก ซึ่งไม่เกี่ยวกับคนๆ นั้น, ไม่เชื่อปัจจัยภายใน คือกรรม หรือ การกระทำ หรือกฎที่มันมีอยู่ในภายใน เช่นกฎอิทัปปัจจยตา เป็นต้น; แต่ดูเหมือนมันจะลึกหรือยากเกินไป ที่จะเข้าถึง กฎอิทัปปัจจยตา.

ฉะนั้นเชื่อในขั้นต้นๆ ให้มันได้เชื่อตามสัตบุรุษ ซึ่งมีศรัทธามืออะไรถูกต้องมาแล้ว เชื่อกรรม เชื่อผลกรรม เชื่อพระธรรม ที่มีผู้ประพาดิกระทำให้เห็นๆ อยู่อย่างนี้ เรียกว่า เชื่อสัมมา มีศรัทธาเป็นสัมมา, ไม่ต้องเชื่อดวง ไม่ต้องเชื่อเทวดา เพราะว่ามันรับประกันไม่ได้. แต่ถ้าเราเชื่อ ความเชื่อที่ถูกต้อง, ประพาดิที่ถูกต้อง กระทำที่ถูกต้อง, ผลกรรมที่ถูกต้องนี้ มันรับประกันได้; ฉะนั้นขอให้มีสัมมาศรัทธา.

ที่นี้ก็จะมาถึงตัวสัมมาทิฏฐิ เราจะมีการศึกษาพอสมควร มีการคิดนึกใคร่ครวญเต็มที่ ใคร่ครวญดูว่าอะไรเป็นอย่างไร อะไรเป็นอย่างไร, อยู่ในกฎของเหตุผลหรือไม่ ซึ่งมันพอจะพิสูจน์เห็นได้ทุกอย่างไป.

สัมมาทิฏฐิแปลว่าเห็นถูกต้อง เห็นด้วยสติปัญญาอย่างถูกต้อง, ทิฏฐิแปลว่าเห็น สัมมาแปลว่าถูก

ต้อง ต้องเอาสัมมาเข้ามาด้วย; ถ้าไม่มีสัมมา เป็นทิฏฐิเฉยๆ แล้ว มันเป็นไปตามธรรมชาติ ฝ่ายผิด ฝ่ายโง่ ฝ่ายอวิชชา เสียมากกว่า. เมื่อพูดว่าทิฏฐิเฉยๆ มันเป็นไปตามธรรมชาติฝ่ายผิด ฝ่ายโง่ ฝ่ายอวิชชาเสียมากกว่า ฉะนั้นเมื่อพูดว่าทิฏฐิเฉยๆ ก็เล็งไปถึงฝ่ายไม่ถูก ต้องเติมคำว่าสัมมาไปด้วย จึงจะเป็นฝ่ายถูก, มีสัมมาทิฏฐิ มันก็ละมิจฉาทิฏฐิ.

กว่าที่จะมีสัมมาทิฏฐิได้

ที่นี้มันก็เพชฌัญญกันเข้ากับมิจฉาทิฏฐิที่เขามีอยู่ก่อน ถ้าบิดามารดา เป็นมิจฉาทิฏฐิ เด็กเกิดขึ้นมา ก็เพชฌัญญกันกับมิจฉาทิฏฐิของบิดามารดา มันยากที่จะรอดไปได้. เราก็เหมือนกัน เมื่อเพื่อนฝูงของเรา เพื่อนบ้าน เพื่อนสังคมของเรา เขาเป็นมิจฉาทิฏฐิ เราก็ต้องเพชฌัญญกันกับมิจฉาทิฏฐิ.

ที่นี้ตามที่มันเป็นอยู่จริง มิจฉาทิฏฐิมันครองโลกอยู่ก่อน พูดอย่างนี้คล้ายๆ กับไม่รู้บุญคุณของบรรพบุรุษ. บรรพบุรุษที่แรกจะรู้โดยสมบูรณ์ไม่ได้ เพราะมันต้องมีอะไรผิดพลาด, ถือกันอยู่อย่างนั้น สอนกันอยู่อย่างนั้น ตั้งแต่สมัยเป็นคนป่า คนเถิง, เจริญขึ้นมาเดี๋ยวนี้ ที่เคยเชื่อผิดๆ มันก็ยังอยู่ ยังสอนกันอยู่.

คนที่เกิดมาที่หลัง ก็ต้องเพชฌัญญกันเข้ากับมิจฉาทิฏฐิ

ที่มีอยู่ก่อน นั้นมันจะเอาตัวรอดได้หรือไม่ จะเอาชนะได้หรือไม่ : เช่นสอนว่ามีตัวมีตน มีเกิดมีตาย มีเวียนมีว้าย มีอะไร เขาสอนอยู่ก่อน. ที่นี้มาสอนว่า ไม่มีตัวไม่มีตน เป็นเพียง กฎของอิทัปปัจจยตา ไปตามกฎของอิทัปปัจจยตา ไม่ใช่ สัตว์บุคคลเวียนว้ายตายเกิดนี้ มันก็กระทบกัน; สัมมา- ธิปฏิบัติที่จะเกิดขึ้นทีหลังมันเกิดยาก เพราะว่ามิจฉาปฏิบัติมันเป็นเจ้าเมืองครองเมืองอยู่ก่อน.

ฉะนั้นจึงนำสรรเสริญ นำอนุโมทนา พระคุณ ของพระพุทธเจ้า, เมื่อท่านเกิดขึ้นมาในโลก ที่เขามี ปฏิบัติอย่างอื่นอยู่ก่อน ท่านก็ต้องต่อสู้กับมิจฉาปฏิบัติที่มี อยู่ก่อนๆ จนกว่าท่านจะชนะ.

เดี๋ยวนี้เฉพาะหน้าพวกเรานี้ ที่เราจะเดินตามการ ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้านี้ เราก็ต้องเผชิญหน้ากันกับมิจฉาปฏิบัติ ะไรบางอย่าง ที่เขามาสอนไว้ก่อน. มิจฉาปฏิบัติ หรือว่า ปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ที่มีอยู่ก่อนพระพุทธเจ้าในอินเดีย มันก็ได้ มาถึงถิ่นนี้แดนนี้ แผ่นดินแหลมทองนี้ ก่อนพุทธศาสนา มา ถึง เช่นพวกพราหมณ์เป็นต้น; ใช่ว่าอย่างนี้ ก็อย่าโกรธ กัน; เขามาสอนเรื่องตัว เรื่องตน เรื่องเจตภูต เรื่องวิญญูณ เป็นพราหมณ์ๆ ไว้เต็มที นี่พอพุทธศาสนามาถึง มาทีหลัง

ก็มากระทบ ก็ต้องมารบกัน มาต่อสู้กัน.

ฉะนั้นในเรื่องการแผ่ศาสนาในเรื่องสังคายนา พระเจ้า
อโศกส่งภิกษุสงฆ์มาแผ่ศาสนาที่สุวรรณภูมินี้ ต้องมารบกับ
พวกยักษ พวกผี พวกรากษส อะไรต่างๆ นั้น แล้วก็
กวาดล้างมันไปเสียได้ด้วยพรหมชาลสูตรนั้น พรหมชาลสูตร
นั้นไปหาอ่านดู เรื่องมิจฉาทิฎฐิ ๖๒ ชนิด ที่เอามากวาดล้าง
พวกผี พวกรากษส พวกปีศาจที่มีอยู่ก่อน ได้ง่ายหรือ
ลำบากอย่างไร.

แปลว่า พวกอินเดียที่มาก่อน เขาเอามิจฉาทิฎฐิ
ก่อนพระพุทธเจ้าสอนไว้เต็มที่ จะยึดถือมันเรื่องไสยศาสตร์
ทั้งหลาย มีอยู่อย่างแน่นแฟ้น; พอคนของพระเจ้าอโศกมาถึง
มาสอนพระพุทธศาสนา มันก็ต้องปะทะกัน. ฟังดูเรื่องราว
แล้ว ก็ต่อสู้กันนาน กว่าจะเอาชนะได้, กว่าจะประดิษฐาน
พุทธศาสนาลงในแหลมทองสุวรรณภูมินี้ได้; นี่ก็เป็น
ธรรมดา.

ที่นี้ที่ยังมีลำบากอีก ก็คือว่า ธรรมชาติของคนเรา
มันเอียงไปตามกิเลส ตามธรรมชาติ มันก็เป็นมิจฉา-
ติฎฐิได้ง่ายกว่า ที่จะเป็นสัมมาติฎฐิ; ฉะนั้นเรียกว่า
ธรรมชาติ มันเข้าข้างฝ่ายมิจฉาทิฎฐิมากกว่า ต้องจัดเสียใหม่

ให้มันต่อสู้อย่างได้. เพราะกิเลสมันไปตามธรรมชาติ เมื่อ
ปล่อยไปตามธรรมชาติของกิเลส มันย่อมไปในทางกิเลส
สนุกสนาน สะดวกสบาย ตามอำนาจของกิเลส มันก็เป็น
มิจฉาทิฎฐิเสียมากกว่า; ฉะนั้นการละมิจฉาทิฎฐิ โดยสัมมา-
ทิฎฐินี้มันก็ยากแหละ.

แต่ที่นี้เราก็มักเรียกว่ามีบุญนะ โชคดีนะ ที่ได้รับฟังคำ
สั่งสอน เป็นแนวเป็นทางพอที่ว่า จะไปต่อสู้อย่างไร ฉะนั้น
ขอให้ถือโอกาสนี้ ชำระชะล้างมิจฉาทิฎฐิเสียด้วยสัมมาทิฎฐิ.
อันตคาหิกทิฎฐิ ๑๐ ประการนั้น เขามาสอนกันไว้ก่อนแล้ว
ในโลกนี้, พระพุทธเจ้าเกิดขึ้น ต้องมารบ มาล้าง มาต่อสู้อัน
กว่าจะหมดไป หรือกว่าจะได้สมาธิใหม่ มาถือสัมมาทิฎฐิ
ที่ไม่ใช่อันตคาหิกทิฎฐิเหล่านั้น.

สัมมาทิฎฐิในอริยสัจจ์ ไม่ต้องบอกแล้ว สวดกัน
ได้ทุกคน รู้ทุกข์, รู้เหตุให้เกิดทุกข์, รู้ความดับทุกข์,
รู้ทางดับทุกข์.

สัมมาทิฎฐิในอิทัปปัจจยตา ก็คือปฏิจจสมุป-
บาท เพราะมีอันนี้ก็เกิดอันนี้ เพราะมีอันนี้ก็เกิดอันนี้,
ไปไล่ปฏิจจสมุบาทตั้งแต่ ดาเห็นรูป เกิดวิญญูณ เกิดผัสสะ
เกิดเวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ และทุกข์.

สัมมาทิฏฐิสูงสุด ก็คือในสุญญตา เห็นความว่างจากตัวตนในสิ่งทั้งปวง ที่เป็นคู่ๆ ดีชั่ว บุญบาป สุขทุกข์ ได้เสีย แพ้ชนะ กำไรขาดทุน อะไรก็ตาม เป็นคู่ๆๆ ที่ทำให้เรายินดียินร้าย; ถ้าเห็นสุญญตา หรือตถาตา ว่ามันเป็นเช่นนั้นเองในสิ่งเหล่านั้นแล้ว มันก็ดับมิจฉาทิฏฐิได้ดับทุกข์ได้.

นี่คือความถูกต้อง อันเป็นวัตถุดิบข้อที่ ๑ คือสัมมาทิฏฐิ ต้องเอามา ต้องเอามาเป็นวัตถุดิบอย่างที่ ๑.

สัมมาสังกัปปो

ที่นี้วัตถุดิบอย่างที่ ๒ สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมของเรา ก็คือสัมมาสังกัปปอ ก็รู้กันอยู่แล้วว่า แปลกันว่าอะไร แปลว่าความดำริชอบ. คำแปลว่าดำรินี้ไม่ค่อยตรงนัก เพราะว่าสังกัปปอนั้น แปลว่าความปรารภณา แต่ว่าความดำริก็คือความปรารภณาเหมือนกัน คนก็จะดำริไปในสิ่งที่ตนปรารภณา, คำว่าสังกัปปอแปลว่าความปรารภณา ปรารภณาก็คิดไปตามความคิด ที่ว่าควรจะได้อะไร.

แต่ในที่นี้อยากจะให้เข้าใจว่า สังกัปปอนี้มันแปลว่าปรารภณาอย่างถูกต้อง ด้วยอำนาจของสัมมาทิฏฐิ ดังนั้น

ท่านจึงตรัสไว้ต่อท้ายสัมมาทิฐิ, สัมมาทิฐิแล้วก็สัมมาสัง-
กัปป เพื่อว่าเมื่อมีสัมมาทิฐิแล้ว ความปรารถนานั้นมันก็
จะถูกต้อง.

ถ้าปล่อยไปตามธรรมชาติ ตามสัญชาตญาณของมนุษย์
มันก็มีความปรารถนาที่เป็นมิจฉาเสียมากกว่า เพราะว่า
ธรรมชาติแท้ๆของความเป็นมนุษย์ ที่ไม่ได้รับการศึกษา
ฝึกฝนอะไรนั้น มันก็มีความเห็นแก่ตัว. เพราะชีวิตนี้มันมี
ความเห็นแก่ตัวเป็นเดิมพัน ถ้าปล่อยไปตามเรื่องของ
ธรรมชาติแท้ๆ มันก็มีความเห็นแก่ตัวเป็นรากฐาน.
ฉะนั้น สังกัปปะหรือความปรารถนาของสัตว์ตามธรรมชาติ
มันก็เป็นไปตามสัญชาตญาณ ที่ปราศจากความรู้อันถูกต้อง;
ฉะนั้นมันจึงปรารถนาอะไร ลองคิดดู.

ถ้าปล่อยให้คนเราปรารถนาไปตามอำนาจของ
สัญชาตญาณ มันก็จะปรารถนาไปในทางที่ว่า; ปรารถนาไป
ตามสัญชาตญาณแห่งกาม มันมีสัญชาตญาณแห่งกาม เพศ
มันก็ปรารถนาไปตามเรื่องของเพศ.

ปรารถนาไปตามสัญชาตญาณแห่งการทำลาย
ด้วยเจตนา, สัตว์ตัวเล็กๆ เด็กๆ เห็นเข้า มันก็ไล่ทุบไล่ตี
โดยที่ไม่มีเรื่องโกรธเคืองกันมาก่อน ด้วยเห็นว่าเป็นข้าศึก; นี่

สัญญาชดเชยแห่งการทำลายฝ่ายตรงกันข้ามมันมีอยู่.

ทีนี้สัญญาชดเชยของการไม่เคารพในสิทธิ ในชีวิต
ในความเป็นอยู่ของผู้อื่น เช่นผู้อื่นเขาอยู่ก่อน เรามาถึง
เราก็จะอยู่ จะไล่คนนั้นไป; เหมือนว่าสัตว์ตัวนี้ มันอยู่ในรู
นี้ก่อน สัตว์ตัวอื่นมามันก็แย่งรูนั้น, เรียกว่ามันสะเพร่า มัน
ไม่เคารพสิทธิ ทรัพย์สิน ชีวิตของผู้อื่น.

ดังนั้นพระพุทธเจ้า ท่านจึงได้ทรงบัญญัติ ความ
หมายของสัมมาสังกัปปะนี้ไว้ เป็น ๓ ประการ เนกขัมม-
สังกัปปะ-ปรรตนาออกจากกาม, พยาบาทสังกัปปะ-
ปรรตนาออกจากการเบียดเบียนโดยเจตนา, อวิหิงสาสังกัปปะ-
ปรรตนาการไม่เบียดเบียนโดยไม่เจตนา คือสะเพร่า ไม่
เจตนาแต่ทำผู้อื่นเดือดร้อน ก็ต้องอยู่ในข้อที่ห้ามไว้ด้วย.

ฉะนั้นเราไม่ปล่อยคนไปตามสัญญาชดเชยแห่ง
กามารมณ์, สัญญาชดเชยแห่งการเบียดเบียนโดยเจตนา,
สัญญาชดเชยแห่งการเบียดเบียนโดยไม่เจตนา หรือเล่นสนุก
ก็ไม่ต้องนึกถึงว่า ผู้อื่นเขาจะเป็นทุกข์ เขาจะเดือดร้อน มัน
สนุกส่วนตัว ถือประโยชน์ส่วนตัว เห็นแต่ประโยชน์ส่วนตัว
ก็ไม่นึกถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น; แม้ว่าไม่มีเจตนาร้าย
จะทำลาย มันก็เรียกว่าใช้ไม่ได้. ฉะนั้นคำอธิบายของสัมมา-

สังกัปโปนั้น มันเล็งไปตามที่มันจะเกิดตามสัญญาตณฺณ; เรา
ก็ควบคุมไว้ ให้มันอยู่ในขอบเขตของธรรมวินัย. นี่เราจะมี
สังกัปโป คือความปรารถนาด้วยอำนาจของวิชา ของสติ-
ปัญญา ของธรรมะ.

ความเป็นมนุษย์อยู่ที่ตรงนี้ อยู่ที่ที่มีสัมมาสังกัปโป
ปรารถนาถูกต้อง ความเป็นมนุษย์ก็มีความถูกต้อง, เป็น
มนุษย์กันได้ก็เพราะมีสัมมาสังกัปโป มีความปรารถนา
สูงกว่าสัตว์ มีความปรารถนาอยู่ในระดับที่ควรจะเป็น
มนุษย์. ฉะนั้นไปชำระสะสางความปรารถนาเสียให้ดี ๆ.

สังกัปโปนั้น พระสงฆ์ให้พรว่า สงฺกปฺปา จนฺโท
ปณฺณรโส ยถา มณฺนิ โชติรโส ยถา อยู่ทุกคราวที่ทำบุญให้
ทาน, ว่าขอให้สังกัปปะทั้งหลายของท่านนั้น จงเต็มตามที่
ท่านปรารถนา เหมือนพระจันทร์ในวันเพ็ญ หรือแก้วมณีโชติ
ที่ให้ความสำเร็จตามที่ปรารถนา; สังกัปปะที่ปรารถนาตาม
สัญญาตณฺณ มันก็ผิด ต้องเอาธรรมะมาควบคุม ก็เป็นถูก.

ฉะนั้นเราหวังว่า จิตใจของเรามันกำลังเลือนลอย
ไปในอะไร; ท่านยกเรื่องกาม เรื่องเพศมาก่อน ก็เพราะว่า
มันเป็นเรื่องที่ถึงก่อน. เด็ก ๆ เกิดมาไม่เท่าไร มันก็มีความ
รู้สึกทางกามหรือทางเพศ, มันก็ไปหลงไหลอยู่ในเรื่องกาม

เรื่องเพศ จนปวดหัว จนเป็นโรคประสาท จนฆ่าตัวตายกัน
มากมายนับไม่ถ้วนแล้ว เพราะไม่รู้เรื่องนี้ เพราะไม่สามารถ
จะควบคุมเรื่องนี้.

นี่อีกทีหนึ่ง มันก็ต้องการจะทำลายผู้อื่น เพราะว่า
อย่างน้อยสัญชาตญาณอันหนึ่งมันมีอยู่ว่า ไม่อยากให้ใครดี
กว่าเรา เพียงแต่ใครจะมาอยู่ดีกว่าเรา บังหน้าเรา ก็อยาก
จะฆ่ามันเสีย มันมีถึงอย่างนี้; ฉะนั้นคนจึงฆ่ากัน ด้วยเหตุ
เพียงว่า มันจะดีกว่าเรา ก็มี.

สัมมาสังกัปปो ความปรารถนาด้วยอำนาจของสติ-
ปัญญา ด้วยวิชา เรียกว่าความปรารถนาที่ถูกต้อง เป็น
วัตถุคิบบอย่างที ๒ จะนำมาสู่โรงงานอุตสาหกรรม ผลิตความ
เป็นมนุษย์ที่เป็นยอดมนุษย์.

สัมมาวาจา

เรื่องที่ ๓ สัมมาวาจา มีการพูดจาถูกต้อง คล้าย
กับเป็นเรื่องง่ายๆ, เป็นเรื่องที่พูดได้ง่ายๆ, เป็นเรื่องที่พูด
กันอยู่ทุกวัน จนหมดปัญหาแล้ว. นี่ยังไม่หมด เพราะเรา
ยังมีการพูดจาที่ไม่สำเร็จประโยชน์ แก่สันติภาพของมนุษย์
ของโลก, ในโลกนี้มีแต่วาจาที่ทำลายสันติสุขสันติภาพของโลก

หรือของสังคมมนุษย์. ที่พูดกันอยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์ ใน
วันหนึ่งๆ ทั้งโลกนั้น เขาพูดกันอย่างไร วาจาเหล่านั้น
ทำลายสันติภาพของโลกทั้งนั้น; เราจะมีวาจาชนิดที่ส่งเสริม
สันติภาพของโลก.

การพูดจานี้ เมื่อไม่ได้รับการอบรมสั่งสอน มันก็
ผิดแหละ มันก็มีคำพูดผิด มีการพูดผิด มีวิธีพูดผิด, เหมือน
เด็กที่เกิดในตระกูลอันธพาล วาจามันก็ผิด ไม่น่าฟัง อย่าง
ที่ในบ้านเรือนที่ไม่มีการศึกษานั้น เขาพูดจาไม่น่าฟัง. เด็กๆ
พูดอย่างนั้นไปตามที่ว่า สิ่งแวดล้อมมันทำให้พูดอย่างนั้น;
ฉะนั้นจึงฉาววาจาที่ไม่น่าฟังนี้ มันเกิดได้โดยกำเนิด โดย
กำเนิดของคนที่เกิดมาในตระกูลที่ไม่มีความรู้เรื่องสัมมาวาจา.

ที่นี้วัฒนธรรมในบ้านเรือนนั้นมันไม่มี มันไม่มี
วัฒนธรรม, พ่อแม่ไม่มีวัฒนธรรม, ลูกมันไม่มีวัฒนธรรม
มันก็มีวาจาของคนที่ไม่มีความรู้.

แล้วสังคมที่แวดล้อมอยู่รอบๆ บ้าน รอบๆบ้านคน
นั้นแหละ มันเป็นสังคมเลว สังคมที่พูดวาจาเลว วาจาหยาบ
วาจาอันธพาล เด็กๆ ของเราก็น่าไปเรียนเอามาจากสังคมที่
แวดล้อมอยู่. พ่อแม่ต้องคอยห้าม, พ่อแม่ต้องคอยดูให้ดี
อย่าให้เด็กๆ เขาไปรับเอาวาจาชนิดนั้น มาจากสังคมชนิดนั้น

จะได้มีวาจาดี.

ถ้าแม้จะกล่าวโดยสัตยชาติญาณ ที่เป็นไปเองตาม
สัตยชาติญาณ มันก็ดังไปในทางที่เห็นแก่ตัว; ฉะนั้นวาจาที่
ออกมาแม้โดยสัตยชาติญาณนี้ มันก็มีลักษณะเป็นมิจฉาวาจา
อยู่มากเหมือนกัน. มันต้องมาอบรม ปรับปรุงอีกทีหนึ่ง วาจา
ของลูกเด็ก ๆ ทารกนั้น จะมาในทางฝ่ายของสัมมาวาจา.

ที่กล่าวไว้ในแบบแผนสำหรับศึกษาเล่าเรียนธรรมะนั้น
เขากล่าวไว้อย่างละเอียดมาก สมบูรณ์และถูกต้อง ก็ไปดู
เอาเองในตำราธรรมะ ที่เรียกว่า กถาวัตถุ รากฐานของการ
พูดจา ที่เรียกว่าเป็นวาจาที่ดี : พูดเรื่องที่ชวนกันให้
ต้องการแต่น้อย ไม่ต้องการเกินจำเป็น ให้สันโดษ ยินดีที่
มันมีอยู่, ให้ชอบสงบสัจ ไม่ชอบคลุกคลี, ให้ชอบทำงาน
ขยันขันแข็งในหน้าที่การงาน, ให้มีศีล, ให้มีสมาธิ, ให้มี
ปัญญา, ให้มีวิมุตติ ให้มีวิมุตติญาณทัสสนะ.

วาจาที่ชักชวนกันแต่ในเรื่องเหล่านี้ เรียกว่าวาจาดี
ถ้าสนใจก็ไปหาดูในแบบเรียน แล้วมาปรับปรุงให้มันมีการ
พูดจากันแต่อย่างนี้, โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัดในวานี้ ควร
จะควบคุมการพูดจาสนทนา ให้มันเป็นไปในทางอย่างนี้
อย่าให้พูดสัพปปลापवात พูดคำหยาบ พูดคำส่อเสียดยุยง

พูดคำเท็จ. นี่ว่าวาจาต้องส่งเสริมสันติภาพของมนุษย์
จึงจะเป็นสัมมาวาจา ถ้าวาจานั้นมันไม่ชวนไปในทาง
ของความสงบสุขของมนุษย์ ให้ถือเป็นมิฉฉาวาจา.

ที่นี้อาจจะมีปัญหาเฉพาะหน้า บทเพลงนี้ก็ต้องว่า
สงเคราะห์เข้าในวาจา เพราะมันแสดงทางวาจา มันเข้าไป
ในจิตใจอย่างเดียวกับวาจา; ถ้าบทเพลงนั้นมันส่งเสริมกิเลส
ต้องประณามว่าเป็นมิฉฉาวาจา ถ้าบทเพลงนั้นส่งเสริมสติ-
ปัญญา ความสงบสุข ก็เรียกว่ามันเป็นสัมมาวาจาได้. ฉะนั้น
เปิดวิทยุให้ลูกหลานฟังอยู่ทุกวัน ๆ นั้น ควรจะรู้จักควบคุมด้วย
อย่าให้เขาถูกย้อมด้วยมิฉฉาวาจา จากวิทยุที่ฟังอยู่ทุกวัน ๆ
หรือบทเพลงที่ฟังอยู่ทุกวัน ๆ หรือบทเพลงที่เด็ก ๆ เขาเอา
มาร้องอยู่ทุกวัน ๆ. ถ้ามันเป็นวาจาที่ส่งเสริมกิเลส ให้ถือว่า
มันผิดแหละ มันต้องเป็นวาจาที่ส่งเสริมความถูกต้อง ส่ง
เสริมความสงบ.

นี่เป็นวัตถุดิบข้อหนึ่ง ที่เอามาป้อนโรงงานของเรา คือ
สัมมาวาจา.

สัมมากัมมันโต

ต่อไปข้อที่ ๔ สัมมากัมมันโต กัมมันโตแปล

ว่าการทำงาน; ทุกคนอยู่นิ่งไม่ได้ มันต้องเคลื่อนไหว ต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง การเคลื่อนไหวนั้นต้องถูกต้อง. เอาตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เป็นหลัก ก็คือว่าการกระทำนั้น ไม่ไปประทุษร้ายใครเข้า ไม่ไปประทุษร้ายชีวิตของใคร ไม่ประทุษร้ายร่างกายใคร, ไม่ประทุษร้ายทรัพย์สินสมบัติของใคร, ไม่ประทุษร้ายของรัก ของใคร่ ของหวง ของใคร; นี้อย่างนี้ ก็เรียกว่า สัมมากัมมันโต เป็นหลักพื้นฐานแล้ว.

ชีวิต ทรัพย์สินสมบัติ ของรักของผู้อื่น หรือว่าของสังคมอื่น ของคนหมู่อื่น, บางอย่างแม้ของธรรมชาติ เรียกว่าของพระเจ้า พุติให้มันนั้นหน้อยกว่า ของพระเจ้า ทรัพย์สินสมบัติในโลกในจักรวาลนี้ มันของพระเจ้า อย่าไปทำลายเข้า; ถ้าไปทำลายเข้า ก็ประทุษร้ายทรัพย์สินสมบัติของพระเจ้า แล้วพระเจ้าจะลงโทษให้อย่างสาสมแหละ.

เดี๋ยวนี้เราขุดค้นเอาสมบัติของพระเจ้าในแผ่นดินเช่น น้ำมันบ้าง โลหะธาตุบ้าง ป่าไม้บ้าง อะไรบ้าง มาสนองกิเลสของเราเสียหมด มาทำเรือทำรถ เพื่อการามรณ เพื่อสนุกสนาน หรือมาทำสงคราม เพื่อโทสะ โมหะ หรือว่าทำสิ่งที่ไม่ต้องทำ ทำให้มันเสียไปเปล่าๆ โดยที่ไม่ต้องทำ. นี่เขาประทุษร้ายทรัพย์สินสมบัติของธรรมชาติ ของพระเจ้า

ทำผิดอย่างใหญ่หลวง จะเดือดร้อนกันทั้งโลกแหละ
ดูเถอะ เช่นน้ำมันจะเกิดหมดโลกขึ้นมา, โลหะมันจะเกิด
หมดโลกขึ้นมา, อะไรในธรรมชาติมันจะเกิดหมดขึ้นมา จะ
เดือดร้อนกันเท่าไร. นี่คนเขาทำประทุษร้ายต่อพระเจ้า ต่อ
ธรรมชาติ.

ฉะนั้นขอให้ระวังให้ดีว่าการเคลื่อนไหวของเรา
อย่าไปประทุษร้ายทำลายผู้ใด ในทางทำลายชีวิตร่างกายก็
ดี, ทรัพย์สมบัติก็ดี, ของรักของหวงของเขาก็ดี มันจะ
เกิดเรื่อง ให้ต้องรบราฆ่าฟันกัน. แล้วก็ไม่มีฝ่ายใดจะอยู่
เป็นผลสุกได้, ไม่มีฝ่ายไหนจะอยู่เป็นสุขได้ ถ้ามันเกิด
กระทบกระทั่งกัน ฝ่ายแพ้ก็เป็นทุกข์ ฝ่ายชนะก็กลัวจะ
กลับแพ้อยู่ นั่นแหละ มันก็เป็นทุกข์อยู่ นั่นแหละ.

สัมมาอาชีโว

ที่นี้วัตถุดิบต่อไป ข้อที่ ๕ เรียกว่า สัมมาอาชีโว.
คำว่าสัมมาอาชีโวนี้ แปลกันว่าเลี้ยงชีพชอบ ไม่ครบถ้วน แล้ว
มันกำกวม เลี้ยงชีพชอบ; แปลว่าดำรงชีพชอบเสียดีกว่า.
แม้ว่าเราจะสวดมนต์แปลว่า อาชีพชอบ เลี้ยงชีพดีชอบ
ก็ตามเถอะ แต่ขอให้รู้ว่าความหมายของคำๆ นี้ ก็คือดำรง

ชีพชอบ. อา แปลว่าทรง หรือดำรง, ชีพ ชีวะ ชีโว ชีพ
ชีวิต, อาชีพแปลว่าดำรงชีวิต; แต่ในภาษาไทย เอามาใช้
เพียงว่า ทำมาหากิน. แต่ว่าคำนี้ความหมายของมันกว้างมาก
คือว่าดำรงชีพให้มันรอดอยู่ เรียกว่าอาชีพ รวมทั้งการทำมา
หากินด้วย และอื่นๆ ซึ่งมันเนื่องกันอยู่กับการทำมาหากิน,
แล้วดำรงชีพชอบ ถ้าเราจะมีหลักธรรมะประกอบอยู่.

การดำรงอาชีพมันมีความสำคัญ ที่ต้องทำแน่ การ
ดำรงชีพ การเลี้ยงชีวิตมันสำคัญ จนถึงกับมีหลักว่า สัตว์ทั้ง
หลายอยู่ได้ด้วยอาหาร ที่เป็นพุทธภาษิตก็มี สพฺเพ สดฺดา
อาหารภูจิติกา สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหาร
ฉะนั้นการมีอาหารมันก็เป็นสิ่งที่จำเป็น. แต่ว่าเพราะเหตุที่
จำเป็นนี้ จะปล่อยให้ตามกิเลสมันไม่ได้ ถ้าปล่อยตามกิเลส
มันก็เบียดเบียนกัน ฉะนั้นต้องไปในทางที่ว่ามันไม่เบียดเบียนกัน.

อาชีพต้องไม่เป็นไปเพื่อวิกฤตการณ์ คือกระทบ
กระทั่งเดือดร้อนวุ่นวายกันไปเป็นวิกฤตการณ์; แต่ว่า
อาชีพนี้จะต้องเพื่อสันติภาพ ความสงบสุข.

เราจะดำรงชีวิตอยู่เพื่ออะไร? ดำรงชีวิตเพื่อชีวิต
ก็ยิ่งดี ดีกว่าดำรงชีวิตเพื่อกิเลส, ถ้าเราดำรงชีวิตอยู่เพื่อ
นิพพานในอนาคต ก็ยิ่งดีใหญ่แหละ. เราดำรงชีวิตอยู่นี้

เพื่ออะไร? เพื่อเพศ เพื่อกามารมณ์ เพื่อกิเลส สนุกสนานทางกิเลส นี่ก็ชีวิตหนึ่งเหมือนกัน, ถ้าเพื่อชีวิตบริสุทธิ์ ไม่เกิดเรื่องเกิดอะไร ก็ชีวิตแบบหนึ่งเหมือนกัน.

แต่ชีวิตที่ดี ควรจะมีนิพพานเป็นจุดหมายปลายทาง คือมีชีวิตชนิดที่เดินทางรุดหน้าไปเรื่อย เพื่อบรรลุถึงนิพพาน. ถ้าดำรงชีวิตอย่างนี้ ก็เรียกว่ามีความถูกต้อง ในการดำรงชีวิต, เป็นวัตถุดิบแห่งอุตสาหกรรม ของการผลิตมนุษย์ยอดสุด ที่ลูถึงนิพพาน.

สัมมาวายาโม

ข้อต่อไป ข้อที่ ๖ เรียกว่า สัมมาวายาโม พากเพียรชอบ เป็นการต่อสู้, เป็นการก้าวหน้า. ตามหลักที่ท่านวางไว้ว่า มันจะต้องป้องกันไม่ให้ชั่ว ก็ละความชั่วที่เกิดแล้วเสีย แล้วก็สร้างดีรักษาดีที่สร้างขึ้นมาได้; นี่คือการเพียรชอบ.

อาการของมันก็ต้องไม่ถอยหลังนะ ที่เรียกว่า วายาโมนีไม่ถอยหลัง, แล้วเมื่อถึงคราวฮึดสู้ ก็ต้องหยุดอยู่ได้ ตั้งมันอยู่ได้ ไม่ถอยหลัง, ถึงเวลาก้าวหน้าก็ก้าวหน้า แล้วในที่สุดก็ชนะ ชนะ. วายาโมคือความพยายาม ไม่ถอยหลัง แน่ อย่างน้อยก็หยุดต่อสู้ ปักหลักสู้อยู่ได้, ได้โอกาสก็

ก้าวหน้าไป ในที่สุดก็ชนะ ชนะเลย; สัมมาวาจาโมฆันเป็น
อย่างนี้.

ความรู้หรือธรรมะที่จะหล่อเลี้ยงให้มีความเพียร
อย่างยิ่ง คือ ปิติ ปิติในการกระทำ ในการปฏิบัติธรรม, แล้ว
ก็มีความรู้สึกที่เป็นกำลังที่จะหล่อเลี้ยงความเพียร. เรามี
ความพอใจในการกระทำ แล้วก็ความเพียรนั้นจะไม่ทอดย
จะไม่ซังก จะไม่ถอยหลัง.

ความหมายของความเพียร วายามะนี้ มันรวมความ
หมายของคำอื่น ๆ เข้าไว้หลาย ๆ อย่าง. มันจะต้องเป็นความ
กล้าหาญ ก็เรียกว่าความเพียรเหมือนกัน, ต้องอดทน ทน
ได้ ก็เรียกว่าความเพียร, ไม่ถอยหลัง ไม่ยอมแพ้ เรียก
ว่าความเพียร, แล้วก็พยายาม พยายามไม่มีหยุด ซึ่งเขา
มักจะยกตัวอย่างที่เราอาจจะยอมรับไม่ได้ หรือว่าเรายอมแพ้;
ตกทะเลแล้วก็ไม่ยอม ไม่ยอมจมน้ำตาย ต้องว่ายให้ถึงฝั่งให้
จนได้.

มีความเพียร มันเป็นธรรมะอันหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจใน
การแก้ปัญหา เพราะว่าไม่มีอะไรที่จะทำแล้วสำเร็จเดี๋ยวนี้ ตาม
ที่เราต้องการ มันต้องการให้ทนทำในระยะยาว. การทนทำ
ในระยะยาวเรียกว่าความเพียร ต้องกล้าพอ, ต้องมีความ

พอใจเพียงพอ, มีความอดทนเพียงพอ.

เขาไม่มีความเพียรถึงขนาดนี้ ไม่ได้ครั้งนี้ด้วยซ้ำไป เขาก็ยากจน, พอเขายากจนแล้วก็เกิดความคิดชนิดที่ทำลายผู้อื่น เพื่อแย่งชิงของผู้อื่น มันก็เป็นมิจฉาทิฎฐิ เป็นอันธพาล ลัทธิอย่างนี้ก็กำลังมีอยู่ในโลก. ถ้าผู้ที่เห็นธรรมะข้อนี้ มันก็จะขี้เกียจไม่ได้ เพราะว่าการทำงานมันเป็นของสนุกไปเสีย, การอาบเหงื่อต่างน้ำ กลายเป็นของชื่นใจไปเสีย สำหรับคนชนิดนี้ แล้วใครมันจะจน ใครมันจะยากจน; แต่นี่มันไม่มีใครยอมออกเหงื่อ คิดโกงดีกว่า.

นี่สัมมาวาจาโม ความพยายามชอบ เป็นวัตถุติดอันหนึ่งด้วยเหมือนกัน เอามาสู่โรงงานอุตสาหกรรมนี้.

สัมมาสติ

ข้อที่ ๗ สัมมาสติ ระลึกชอบ, คำว่าสติ ตัวหนังสือคำนี้แปลว่าเล่นไป เล่นไปเหมือนกับลูกศรเล่นไปในอากาศ อะไรเล่นไปในอากาศ, กิริยาที่เล่นไปนั้นแหละคือความหมายของคำว่าสติ. แต่เดี๋ยวมันเป็นการเล่นแห่งความรู้หรือสติปัญญา ก็เรียกว่าระลึก ความระลึกได้ หรือว่าความจำ จำได้ เรียกว่าสติ เพราะสติมันเล่นไปถึงเรื่องใน

อดีตได้ เป็นความจำ; แต่ตัวแท้ๆ มันแปลว่าเล่นไป
พยายุชนะมันว่าเล่นไป เล่นไปทำหน้าที่.

ที่นี้ความหมายหรืออรรถ มันต้องว่า เล่นมาทัน
เวลาของวิชาและความรู้ สถิติคืออาการที่เล่นมาทันเวลาของ
วิชาและความรู้, สถิติมันขนเอาวิชา ปัญญา สัมปชัญญะ อะไร
มาทันเหตุการณ์ เพื่อไม่ให้ทำผิดนั้นแหละ. คนเราถ้าสถิติมันช้า
มันมาไม่ทัน ก็ทำผิดหมดแหละ หรือว่าทำไม่ได้ หรือว่าแก้
ไม่ได้ ถ้าสถิติมันช้า มันเล่นมาไม่ทันเวลา; ความหมายอัน
แท้จริงของคำว่าสถิตินั้น คือว่า ขนเอาวิชาความรู้มาทันเวลา.

วิชาความรู้เราต้องหาเอาไว้มาก่อนนะ ต้องเรียนเอาไว้มาก่อน
สะสมเอาไว้มาก่อน เป็นวิชาความรู้. แล้วพอเกิดเรื่อง
อะไรขึ้น สถิติมันเล่นมา ก็ขนเอาวิชาความรู้นั้น, หรือว่า
วิชาความรู้มันเปลี่ยนรูปเป็นสถิติ เพราะการเล่นมา เล่น
มาทันเวลา ทันเหตุการณ์ในกรณีนั้น. ฉะนั้นจึงป้องกันไม่ให้
เราทำผิด หรือช่วยให้เราทำถูก หรือป้องกันอันตรายได้ แล้ว
แต่จะต้องการอะไร.

สถิติคือการเล่นมาทันเวลา ของวิชาความรู้ที่
เราได้สะสมไว้ ใช้ได้ในระดับโลกๆ นี้ ทำมาหากินโลกๆ
นี้ก็ต้องใช้สถิติอย่างยิ่ง, หรือว่าจะฆ่ากิเลส จะไปนิพพานกันแล้ว

ยังใช้สติมากอย่างยิ่งอีก สตินั้นยิ่งสูงขึ้นไปมากทีเดียว; อยู่ในโลกก็ต้องใช้สติ จะไปเหนือโลกก็ต้องใช้สติ.

ถ้าเป็นเรื่องในอดีตเราจำได้ ความเล่นในทางจำได้, ถ้าเป็นอนาคต เราก็รู้สึกตัวก่อนพูด ก่อนทำ ก่อนคิด ถ้าเป็นอนาคต เรารู้ล่วงหน้า, ถ้าเป็นปัจจุบันก็มีสติ สัมปชัญญะ อยู่ที่นี่โดยบริบูรณ์. ฉะนั้นสติใช้ในกรณีที่เป็ในอดีต ก็ต้องจำเอามาได้, อนาคตก็ต้องกำหนดไว้ได้ ในทิศทางที่ถูกต้อง, ปัจจุบันก็สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยนี้ได้; นี้ความมีสติ พระพุทธเจ้าตรัสว่า สตินี้เราต้องใช้ในทุกกรณี, สติ สัพพตถ ปตฺถิยา สติเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับในทุกกรณี.

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กทารก ลูกหลานน้อยๆ ของเรา เขาจะไม่ค่อยมีสติ เพราะตามอำนาจของสัญชาตญาณธรรมชาติแท้ๆ มันไม่ค่อยมีสติ มันไม่ได้ควบคุมให้มีสติ ฉะนั้นถ้าเรารักลูกหลานดาดาๆแล้ว ก็ช่วยสอนอบรมเขาให้เป็นคนมีสติ.

ถ้าขาดสติแล้วมันก็วินาศหฺแหละ ปัญญาก็เป็นหมัน; แม้เราจะมีความรู้ มีปัญญามีความรู้ แต่ถ้าขาดสติแล้วความรู้นั้นจะเป็นหมัน. ไปสังเกตดู มันเอามาใช้ไม่ทัน หรือมันอาจจะใช้ผิด ใช้ความรู้ผิด ต่อให้เรามีทรัพย์มาก ถ้าเราขาด

สติก็วินาศ, ให้เรามีอำนาจมาก ถ้าขาดสติก็วินาศเหมือนกัน, อยากจะต่อให้ว่ามีบุญมาก ถ้าขาดสติก็หกละเมนไม่ทันรู้เหมือนกัน; ฉะนั้นมันขาดไม่ได้นะ.

สติเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ถ้าขาดแล้ว อะไรๆ มันจะเป็นหมันไปหมด ที่เราคิดจะช่วยได้ มันจะช่วยไม่ได้ แม้แต่บุญกุศลก็ช่วยไม่ได้ ถ้าขาดสติ. ถ้ามีสติแล้วป้องกันได้หมด แม้ผลกรรมจะมาถึง โชคร้ายจะมาถึง ถ้ามีสติมันป้องกันไว้ได้, มันคิดนึกทัน มันแก้ไขด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง ปล่อยวางได้ ผลกรรมก็ทำอันตรายคนที่ไม่มีสติไม่ได้. สติก็เป็นวัตถุดิบที่สำคัญอย่างยิ่ง ในอุตสาหกรรมรายนี้ จะเปรียบอะไรก็ไปเปรียบเอาเอง.

สัมมาสมาธิ

ที่นี้ต่อไปข้อที่ ๘ ก็สัมมาสมาธิ, สัมมาสมาธิอันน่าอะไร ไม่รู้จะเรียกว่าน่าอะไรดี น่าเสียใจ หรือน่าเศร้า หรือน่าอะไร ที่ว่าคนโดยมากเขาคิดว่า สมาธินี้ สัมมาสมาธิไม่เกี่ยวกับฆราวาส ฆราวาสไม่ต้องมีสมาธิ นั่นหลับตาพูด. ถ้าไม่มีสมาธิ มันก็ อะไรก็ผิดหมด มันก็มีสติไม่ได้ด้วย; จิตที่มันดำรงอยู่อย่างถูกต้อง มันคงอยู่อย่างถูกต้องนั้น

จำเป็นที่สุด, จิตที่มันไม่โลเล ไม่วอกแวก ไม่เลื่อนลอย ไม่ชนิดนั้นแหละ เพราะมันมีสมาธิ. มันต้องเหมือนกับว่า มันตั้งปึกลงไปแน่นหนาแน่นแฟ้นมันคงตรงที่มันควรจะตั้งลงไป.

สัจชาตญาณมันก็มีสมาธิอยู่ แต่ไม่พอใช้, คุณเอนก หนู สัตว์เดรัจฉาน มันก็มีความเป็นสมาธิของมันอยู่ อย่างหนึ่งแหละ ที่มันจะจับอาหารกิน, ที่ลิงมันจะกระโดดแม่นยำ หรือว่ามันจะจับแน่นหนา อะไรต่างๆ สมาธิตามสัจชาตญาณมันก็พอจะมี. เช่นว่าเราจะขว้างก้อนหินให้ถูกอะไรนี้ เด็กๆ มันจะขว้างนก มันก็ต้องมีสมาธิพอที่จะขว้างให้ถูก. ฉะนั้นตามสัจชาตญาณมันก็มี. การเล่นที่ส่งเสริมสมาธิ ก็มีอยู่หลายอย่าง แม้แต่เล่นหยอดหลุมทอยกอง ถ้าเล่นเพื่อฝึกสมาธิมันก็ดี แต่นี่เล่นเป็นการพนัน มันก็เป็นอย่างอื่นไปเสีย.

ตามธรรมชาติโดยสัจชาตญาณมันก็มีสมาธิ ที่นี้เราไม่พอ ใช้ไม่พอ ต้องพัฒนาสมาธิตามธรรมชาติ ให้ยิ่งขึ้นไปกว่านั้น. เราจึงมาฝึกสมาธิโดยวิธีต่างๆ ที่เขามีอยู่ว่าฝึกอย่างไร จิตจะมั่นคง, จิตจะบริสุทธิ์, จิตจะว่องไวในหน้าที่ของจิตนั่นเอง แล้วก็มีจิตดี มีสมรรถนะของจิตดี เข้มแข็ง, ไม่ร้อนด้วยกิเลส มันจึงจะเข้มแข็ง, แล้วมันพร้อม

ที่จะทำหน้าที่ของมันอย่างนี้. ความพร้อมที่จะทำหน้าที่ของจิตนั้นแหละ คือตัวสมาธิที่มุ่งหมาย อื่นๆ ก็ไม่ดีเท่าว่า จิตนี้พร้อมที่จะทำหน้าที่ของจิต อย่างนี้เรียกว่าจิตนั้นมีสมาธิ เป็นสัจชาตญาณที่ไม่พอใช้ จะต้องพัฒนามันขึ้นมาให้พอใช้.

ทำสมาธินี้ก็มิใช่อะไร ฝึกให้จิตมีสมาธิ ก็ฝึกให้มันกำหนดมันคงอยู่ที่อะไร มากเข้าๆ ให้เปลี่ยนนิสสัย. ฝึกให้มันกำหนดอย่างมั่นคง อย่าให้มันเลื่อนลอย, อย่าให้มันไปตามสบาย อย่าให้จิตเกเรนี้ท่องเที่ยวไปตามสบาย ไม่อยู่ในระเบียบ ไม่อยู่ในกฎเกณฑ์ ไม่รวมกำลังในสิ่งเดียว.

กำลังจิตที่มันพร่าออกไปโดยรอบตัวนั้นแหละ ต้องทำการรวบรวม ให้มันมาอยู่ที่จุดเดียว เหมือนแวนแก้วรวมแสงสว่างแสงอาทิตย์ทำให้ไฟลุกได้. แสงสว่างที่มันพร่ามันอ่อน ความร้อนมันน้อย ที่นี้รวมให้มันมาอยู่ที่จุดเดียว มันก็แรงมาก ฉะนั้นจุดนั้นมันจึงลุกเป็นไฟขึ้นมา เรียกว่ารวมกำลังที่พร่า ให้เป็นจุดเดียว. นี่แรงจิตก็เหมือนกัน มันพร่าอย่างนั้นแหละ เราก็รวมให้เป็นจุดเดียว เป็นสมาธิ มันไปส่องเข้าที่อะไร มันก็รู้แจ้งไปหมดแหละ ด้วยอำนาจของสมาธิมัน.

ไปหัดได้ทุกแบบ อาตมาเชื่อว่า ทุกแบบจะต้องได้สมาธิบ้าง ไม่มากก็น้อย ไม่มีแบบไหนผิด. แต่ว่าแบบไหนจะไปได้ไกลถึงที่สุดของเรื่องนั้นอีกต่างหาก บางแบบไปไม่ถึง แต่ว่าทำให้เป็นสมาธิบ้าง นี่เชื่อว่าได้ทุกแบบแหละ เพราะแม้แต่จะกำหนดกันง่าย ๆ อย่างแบบโบราณ แบบคนป่าแบบนั้น มันก็ยังเป็นสมาธิบ้าง. ฉะนั้นทำจิตที่เป็นสมาธิบ้างอยู่ตามธรรมดา นั้น ให้เป็นสมาธิแรงขึ้น ๆ แล้วจะใช้นั้นได้ดีกว่าเดิม จะใช้จิตนั้นได้ดีกว่าเดิม เมื่อยังไม่ได้ฝึกสมาธิ.

เรื่องสมาธินี้ยืดยาว พูดให้หมด หลายวันก็ไม่หมด ฉะนั้นพูดแต่เพียงเท่านั้นว่า รวมกำลังจิต รวมกระแสของจิต เพื่อใช้ให้เป็นประโยชน์ถึงที่สุด ตามหน้าที่ของจิต.

เอ้า ที่นี้เหลืออีก ๒ นะ ที่จะเพิ่มเติมเข้ามา, ที่แปลกหูก็คือ สัมมาญาณะ กับ สัมมาวิมุตติ

สัมมาญาณะ

ข้อที่ ๙ สัมมาญาณะ มันเป็นผลิตผลของอันตั้น ๆ แต่มันก็แยกตัวออกมาเป็นอีกอย่างหนึ่ง เลยเรียกว่า สัมมาญาณะ ญาณะแปลว่ารู้. มันก็เป็นเรื่องของจิต ธรรมชาติของจิต

ที่ธรรมดา มันก็รู้ มันก็รู้ได้เท่าที่ธรรมชาติมันกำหนดให้รู้ แต่มันไม่พอ; ฉะนั้นเราต้องฝึกโดยผ่านทางสติ ทางสมาธิ ทางอะไรต่าง ๆ ถึงที่สุดแล้วจิตนี้ก็รู้ รู้ลึกลงไปถึงที่มันควรจะรู้. แต่ความรู้นี้เป็นคำพูดที่กำกวมมาก รู้จากได้ยิน ได้ฟังก็ได้ รู้จากคำนวณเอาก็ได้; แต่นั่นไม่ใช่ญาณะ รู้ อย่างนั้นไม่ใช่ญาณะ ญาณะต้องเป็นความรู้ ด้วยความรู้ลึกที่มันรู้สึกอยู่ในใจ เรียกว่ารู้.

พูดอีกทีว่าเห็น ดูด้วยจิต จิตเป็นสมาธิแล้วดู ดูสิ่งที่เราไม่รู้จักมาแต่ก่อน ดูรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ, ดูอะไรก็ตาม ดูลงไปด้วยจิตที่เป็นสมาธิ ก็จะเห็นว่ามันเป็นอย่างไร; นี่เรียกว่าญาณหรือญาณะ ที่แปลกันว่ารู้. แล้วมันกำกวมว่ารู้ชนิดไหน รู้ชนิดที่มันปรากฏอยู่ในใจจริงๆ เรียกว่าญาณ.

เมื่อเป็นสมาธิแล้ว เอาจิตที่เป็นสมาธินั้นไปดู ไปดูก็จะเห็น เห็นอย่างไร มันรู้สึกอยู่ในใจ อันนั้นแหละคือญาณ. ไม่ใช่ว่าได้ยินใคร ฟังพูดแล้วก็รู้ เหมือนเรียนหนังสือ หรือว่าคิด คิดคำนวณนั่นนี่ แล้วลงมติสันนิษฐาน แล้วก็เรียกว่ารู้ อย่างนี้ไม่ได้ น้อย่างผิวนอกมาก. ต้องจิตเป็นสมาธิ ส่งความเป็นสมาธิลงไปในสิ่งที่เราอยากรู้ เช่น

เราหลงรัก แล้วก็จิตเป็นสมาธิแล้ว ก็ดูไปที่ความรัก เห็นว่าเป็นเรื่องบ้านี้ จึงจะเรียกว่า มันเป็นความรู้ที่เรียกว่าญาณ; มันต้องมีเพื่อจะทำอะไรให้ถูกต้องยิ่ง ๆ ขึ้นไป.

ความรู้นี้มันมาจากความถูกต้องของอันอื่น ๆ ข้างหน้ามาก่อน แล้วมันก็มีความรู้ขึ้นมา, แล้วก็สามารถจะช่วยให้เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง, ถ้าเป็นเครื่องจักร มันก็เป็นอุปกรณ์อันหนึ่ง ที่สำคัญแยกตัวอยู่ ทั้งที่มันเองก็ต้องมีผลมาจากการเคลื่อนไหวของส่วนอื่น ๆ. ฉะนั้นการที่คนเรามีอะไรกระทบใจ แล้วดูให้เห็น, มีอะไรกระทบใจแล้วดูให้เห็นเถอะ มีอะไรกระทบใจแล้วดูให้เห็นทุกทีไป นั่นแหละจะเป็นความรู้ที่เรียกว่าญาณ มันเพิ่มขึ้น ๆ.

อะไรเรียกว่าเห็นอย่างถูกต้อง? สัมมาญาณะ - เห็นอย่างถูกต้อง : ความเห็นอะไรที่มันทำให้เบื่อหน่าย สิ่งที่เคยโง่ เคยหลง เคยยึดถือ เห็นแล้วคลายความยึดถือ, เห็นแล้วจิตหลุดรอดออกมาได้ ความรู้นั้นถูกต้อง; ถ้าไม่เป็นอย่างนี้ความรู้นั้นยังไม่ถูกต้อง. ถ้ามันเป็นความรู้ผิด เป็นมิจฉาญาณะแล้ว ยิ่งรู้ยิ่งยึดถือ ยิ่งรู้ยิ่งยึดถือ, ยิ่งรู้ยิ่งหลงไหล, ยิ่งรู้ยิ่งผูกมัดเข้าไปในความทุกข์ นี่เรียกว่าผิด ความรู้มันผิด. ถ้าใช้คำบาลีว่าสุญญตา รู้สุญญตา เห็นสุญญตา

เห็นตถาตา นั้นแหละคือญาณที่ถูกต้อง. ก็เป็นอันว่า
สำคัญะเรื่องความรู้นี้ เป็นวัตถุดิบที่สำคัญ ที่จะต้องใช้.

สัมมาวิมุตติ

ข้อสุดท้าย ข้อที่ ๑๐ เวลามันก็เลยมากแล้ว พุด
แล้วก็ต้องพุดให้จบแหละ สัมมาวิมุตติเป็นผลสุดท้าย
หรืออันสุดท้ายของสิ่งที่จะเป็นวัตถุดิบ. วิมุตติแล้วจึงจะ
นิพพาน เราจะใช้คำว่าอย่างนี้ วิมุตติหลุดพ้นแล้ว หลุดพ้น
ออกไปแล้ว ก็ได้ไปถึงที่แห่งอื่นอีกแห่งหนึ่ง จึงจะเรียกว่า
ผลสุดท้าย.

เดี๋ยวนี้กิริยาที่หลุดรอดออกไปได้จากความ
ผูกพันนี้เรียกว่าหลุด กำไรมหาศาลอยู่ที่หลุด, พรหม-
จรรย์มีวิมุตติเป็นจุดหมายปลายทาง หลุดพ้นแล้วจาก
ปัญหาทั้งปวง, หลุดพ้นแล้วจากความทุกข์ทั้งปวง; พอ
หลุดพ้นจากความทุกข์ มันก็ไม่มีความทุกข์. แต่คนที่ติด
อยู่ในความสุข ก็จะยึดว่านี่เป็นความสุข แล้วก็ยึดถือความ
สุขเข้าอีก ก็เลยไม่หลุดไม่หลุดพ้นอีก, เหมือนกับหลุดนี้ติดนั้น
หลุดนี้ติดนั้นต่อไป อย่างนี้ไม่ใช่วิมุตติ. ถ้าวิมุตติจริง ความ
รู้มันถึงขนาดสูงสุดที่ว่า ไม่มีอะไรที่ควรคิด ไม่มีอะไรที่ควร

ยึดถือ ถ้าถึงขนาดนี้แล้วก็จะเรียกว่า วิมุตติจริง ๆ.

ความที่หลุดพ้นไปจากความทุกข์และปัญหาทั้งปวง นั้นแหละ มันก็เย็น ไม่ร้อนเพราะกิเลส ไม่ร้อนเพราะความทุกข์ ก็เรียกว่าเย็น. คำว่านิพพานแปลว่าเย็น เมื่อถึงนิพพานก็เย็น ชีวิตนี้ก็เย็น ชีวิตนี้ก็เย็น, กำไรสูงสุด สูงสุด อยู่ที่ชีวิตนี้เป็นของเย็น เย็นที่นี้และเดี๋ยวนี้.

นี่รวมความว่าอุตสาหกรรม เขาต้องทำกันจริงจัง ครบถ้วนบริบูรณ์ แล้วทำการใหญ่ที่สุดของสิ่งใด ๆ ที่จะต้องทำกันในชีวิตนี้ แต่เดี๋ยวนี้มันเป็นเรื่องทางนามธรรม ก็ต้องพูดอย่างนี้ เป็นอุตสาหกรรมฝ่ายวิญญาณ; ชีวิตเป็นสิ่งที่ลงทุนอยู่ในตัวมันเอง เจ้าของไม่รู้จักใช้ ก็ไม่ได้รับประโยชน์อันนี้.

จึงหวังว่า พุทธบริษัททั้งหลายจะได้รู้จักใช้ประโยชน์อันนี้ของธรรมชาติ คือธรรมชาติมันสร้างให้ชีวิตนี้เป็นการลงทุน เพื่อกำไรอันใหญ่หลวงอยู่ในตัวมันเอง.

ขอให้จัดให้มันถูกอยู่ในตัวมันเอง จะไปหาของภายนอกวัตถุภายนอกมาช่วยนั้น มันไม่มีหวัง มันได้ผล

น้อยนัก; แม้ได้ผลมันก็ไม่ถึงขนาดที่เรียกว่าเป็นเรื่องทางจิตทางใจ. เรื่องทางจิตทางใจ ต้องทำในตัวเอง จะเอาวัตถุข้างนอกมาช่วยนั้นมันจะไม่ได้ มันจะไม่ได้ผลคุ้มกัน หรือในบางอย่างมันไม่ได้เสียเลย, เรื่องของจิตใจนั้นมันมีเรื่องของมันเอง.

เราจะต้องรู้เรื่องของจิตใจ แล้วก็พัฒนามันให้ได้; อุตสาหกรรมผลิตผลกำไรแห่งชีวิต มีได้เฉพาะผู้ที่รู้เรื่องนี้เท่านั้น. ผู้ที่ไม่รู้เรื่องนี้มันก็ตายเปล่า และตายไปเปล่ามากแล้ว ไม่ได้รับประโยชน์อะไร เพราะไม่รู้เรื่องนี้ มันจะทำได้แต่เฉพาะผู้ที่รู้เรื่องนี้เท่านั้น. ฉะนั้นขอให้ท่านทั้งหลายเอาไปสนใจ ถือเอาประโยชน์จากอันนี้ให้ได้ จะไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และพบพระพุทธศาสนา; นี้พูดมากไปแล้ว เลยเวลาไปแล้ว ต้องยุติกันที.

ขอยุติการบรรยายในวันนี้ ไว้แต่เพียงเท่านี้ เป็นโอกาสให้พระคุณเจ้าสวดบทพระธรรม ส่งเสริมกำลังใจในการปฏิบัติธรรมเพื่อผลอย่างนี้ โดยตรงนี้ สืบต่อไป.

รายนามผู้ร่วมบริจาคค่าพิมพ์

ครอบครัวคุณวรรณิ์ ยรรยง	๑๐,๐๐๐ บาท
พล.อ.ต.เชิงฤทธิ์ นภาคำรณฤทธิ์	๕,๐๐๐ บาท
คุณกมลรัตน์ เดชะปวยวงศ์	๒,๕๐๐ บาท
คุณสมศักดิ์ ศรีสำราญ และครอบครัว	๒,๐๐๐ บาท
พ.ญ.ฉายศรี สุพรศิลป์ชัย	๒,๐๐๐ บาท
พ.ญ.ปรีมต แผ่แพทยคุณ และครอบครัว	๒,๐๐๐ บาท
คุณยลลภ เลาหนูวัติ	๒,๐๐๐ บาท
คุณศุภพจน์ เลาหนูวัติ และครอบครัว	๒,๐๐๐ บาท
คุณพักตรา เลาหนูวัติ วิรัตน์พงศ์ และครอบครัว	๒,๐๐๐ บาท
คุณสว่าง อุนากุล	๑,๐๐๐ บาท
คุณนันทพร บรรณวิทยกิจ	๑,๐๐๐ บาท
คุณบุญสืบ จิตวาณิชย์	๑,๐๐๐ บาท
คุณสุชาดา ศิลพิพัฒน์	๑,๐๐๐ บาท
คุณสนิทธพร รัตนสุนทร	๖๖๐ บาท
คุณขวัญแก้ว สีตะธนี	๕๐๐ บาท
ชมรมอนุรักษ์โมกษธรรม (โดยคุณผดุง ลาภานันท์)	๕๐๐ บาท
คุณมาลา บำรุงวงศ์	๑๐๐ บาท
คณะบุคคลผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๘,๕๐๐ บาท

รายชื่อหนังสือ ขุดหมุณลอ

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑.	พระพุทธคุณคำกลอน	๔	๓๙.	คู่มืออาณานิคมสติกวณา	๖๙.	๖๙.	สันติวิธีโลก	๑
๒.	การศึกษาคืออะไร?	๑	๔๐.	อย่างสมบูรณ์แบบ	๗๐.	๗๐.	ชีวิตคือการลงทุนเพื่อผล	๑
๓.	การงานคืออะไร?	๑	๔๑.	การใช้อาณานิคมให้เป็นประโยชน์ในบ้านเรือน	๗๑.	๗๑.	อันสูงส่ง	๑
๔.	ทรัพย์สินสมบัติคืออะไร?	๑	๔๒.	บทช่วยจำสำหรับเรื่องอศิมมยคา	๗๒.	๗๒.	ธรรมศาสตร์ในขั้นที่	๑
๕.	สิ่งที่ดีที่สุดในบุญมนุษย์	๑	๔๓.	อศิมมยคา กับ สันติภาพ	๗๓.	๗๓.	สามารถช่วยเหลือโลกได้	๑
๖.	ปัญหาที่เกิดจากการศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ	๒	๔๔.	พระรัตนตรัยที่ท่านทั้งหลายยังไม่รู้จัก	๗๔.	๗๔.	ความวิเวกเป็นสุข	๑
๗.	ปาวณา และธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้องศึกษา	๑	๔๕.	การพัฒนาชีวิตโดยพระโคตร	๗๕.	๗๕.	ความไม่เบียดเบียนเป็นสุข	๑
๘.	ชาติในปัจจุสมบุตยา	๑	๔๖.	ลักษณะจิตเป็นอศิมมย	๗๖.	๗๖.	ธรรมศาสตร์ในการนำกิเลส	๑
๙.	ทางออกที่ ๓ ของโลกแห่งยุคปัจจุบัน	๒	๔๗.	ปฏิหาริย์แห่งอศิมมยคา	๗๗.	๗๗.	มารอันดับแถม	๑
๑๐.	การบวชคืออะไร?	๑	๔๘.	สหายธรรมของอศิมมยคา	๗๘.	๗๘.	พุทธศาสนาไม่ได้สอนให้หูด	๑
๑๑.	ศาสนาคืออะไร?	๑	๔๙.	และอศิมมยคาเกี่ยวกับปัญหา	๗๙.	๗๙.	หรือคิดเพียงแต่ความดี และ	๑
๑๒.	ตัวคนคืออะไร?	๑	๕๐.	ขอรับบุญอุทิศปรมาน	๘๐.	๘๐.	สวดมนต์ที่มุ่งจะไปถึงได้	๑
๑๓.	อาณานิคมสติกวณา	๑	๕๑.	พระพุทธเจ้าที่ท่านยังไม่รู้จัก	๘๑.	๘๑.	คือความเป็นพระอรหันต์	๑
๑๔.	ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้องศึกษาทั้งชนิดมีตัวตนและไม่มีตัวตน	๑	๕๒.	และคุณคิดของความเป็นแพทย์	๘๒.	๘๒.	สัมมาทิฐิรู้รอบโลกได้อย่างไร	๑
๑๕.	คุณพระไม่ตาย	๑	๕๓.	การเห็นพระพุทธเจ้าพระองค์จริง และพระพุทธเจ้ามีอยู่ใน	๘๓.	๘๓.	การทำลายฐานทัพของกิเลส	๑
๑๖.	คุณพระไม่ตายและเกิดมาทำไม?	๑	๕๔.	ทุกหนทุกแห่ง	๘๔.	๘๔.	พระพุทธเจ้าพระองค์จริง คือ	๑
๑๗.	ความรักดี	๑	๕๕.	ชีวิตที่ไม่เสียชาติเกิด	๘๕.	๘๕.	เห็นพระพุทธเจ้า	๑
๑๘.	เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า "พระเจ้า"	๑	๕๖.	หลักเกณฑ์ที่จะช่วยเหลือ	๘๖.	๘๖.	มาร	๑
๑๙.	ครูคือผู้ทำหน้าที่สร้างโลก	๑	๕๗.	ให้รอดอยู่ได้	๘๗.	๘๗.	ธรรมศาสตร์ในการปิดบวช	๑
๒๐.	การทำวัตรตามแบบโบราณ	๑	๕๘.	เลิกอายุแล้วมาอยู่กับอศิมมยคา	๘๘.	๘๘.	ธรรมศาสตร์ในการเปิดบวช	๑
๒๑.	ประมวลปรมัตถธรรมที่คนธรรมดาควรทราบ	๑	๕๙.	ความไม่เห็นแก่ตัวและ	๘๙.	๘๙.	ศิลปะแห่งการใช้สติจาก	๑
๒๒.	โลกอื่น	๑	๖๐.	ความสุขสามระดับ	๙๐.	๙๐.	หัวใจพระธรรม	๑
๒๓.	ความเกิดแก่แก่ทุกข์ และ	๑	๖๑.	อารมณ์ของการเลิกอายุ	๙๑.	๙๑.	อริยสัจ	๑
๒๔.	ความไม่เกิดแก่แก่ทุกข์	๑	๖๒.	พระรัตนตรัยนั้นแหละคือ	๙๒.	๙๒.	ความทุกข์	๑
๒๕.	นิรันดร์	๒	๖๓.	คำพุทธศาสนา	๙๓.	๙๓.	ธรรมศาสตร์มี เมื่อมีการปฏิบัติ	๑
๒๖.	วันครุ	๑	๖๔.	ชีวิตที่มีพื้นฐาน และสิ่งที่	๙๔.	๙๔.	การปฏิบัติธรรมที่สมควรแก่ธรรม	๑
๒๗.	แผ่นดินทองต้องสร้างด้วยแผ่นดินธรรม	๑	๖๕.	เป็นพื้นฐานของชีวิต	๙๕.	๙๕.	การบวชเพื่อฝึกการใช้อารมณ์	๑
๒๘.	เมื่อพอใจในหน้าที่ ที่กำลังกระทำ ก็มีสวรรค์ อยู่ ณ ที่นั้นเอง เมื่อไม่รู้จักตัวเอง ก็ไม่รู้ว่าคนควรจะมีหน้าที่อะไร	๑	๖๖.	อริยสัจและอศิมมยคา	๙๖.	๙๖.	สมเด็จพระพุทธเจ้าองค์แรก	๑
๒๙.	ความเป็นพระอรหันต์	๑	๖๗.	และอศิมมยคาเกี่ยวกับธรรมจักร	๙๗.	๙๗.	แห่งประเทศไทย	๑
๓๐.	ธรรมะคุ้มครองโลก	๑	๖๘.	อศิมมยคาเท่าที่ควรจะรู้จัก	๙๘.	๙๘.	หัวใจธรรมศาสตร์ ในพระพุทธศาสนา	๑
๓๑.	ลูกของชีวิต กับ เสน่ห์ของลูก	๑	๖๙.	กันไว้บ้าง และอศิมมยคา	๙๙.	๙๙.	ลักษณะแห่งอศิมมยคา	๑
๓๒.	กระแสแห่งชีวิตเป็นสิ่งที่ต้องรู้จัก	๑	๗๐.	ช่วยได้ในทุกกรณี	๑๐๐.	๑๐๐.	สรุปผลของการใช้อารมณ์	๑
๓๓.	สิ่งแรกที่จะต้องรู้จักนั้นคือความทุกข์	๑	๗๑.	เรื่องที่ต้องรู้ หรือควรรู้	๑๐๑.	๑๐๑.	พระโคตรลักษณะ	๑
๓๔.	การหมดความเห็นแก่ตัวคือความทุกข์	๑	๗๒.	สิ่งที่ต้องรู้ หรือควรรู้	๑๐๒.	๑๐๒.	สติปัญญา ๔ ประการ	๑
๓๕.	ชีวิต คือฉันท์ทั้งห้ามีตัวตน	๑	๗๓.	อทิปปัจเจกในธรรมะหัวใจ	๑๐๓.	๑๐๓.	ธรรมศาสตร์แห่งชีวิต	๑
๓๖.	อศิมมยคา	๒	๗๔.	แห่งพระพุทธศาสนา	๑๐๔.	๑๐๔.	ปัจจัยสำคัญแห่งชีวิต	๑
๓๗.	อศิมมยคาประยุกต์	๒	๗๕.	อศิมมยคา	๑๐๕.	๑๐๕.	ปรีโสสมแห่งชีวิต	๑
๓๘.	อศิมมยคาใช้ทำอะไรได้บ้าง	๒	๗๖.	การสืบอายุพระพุทธศาสนา	๑๐๖.	๑๐๖.	การขาดทุนกำไร ของสิ่งที่มีชีวิต	๑
๓๙.	เด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต	๑	๗๗.	สุดยอดของความทุกข์คือ นิพพาน	๑๐๗.	๑๐๗.	พระสงฆ์ในโลกคือการ	๑
			๗๘.	พระคุณของแม่	๑๐๘.	๑๐๘.	ออกพรรษา ออกมาเสียจากความทุกข์	๑
			๗๙.	ประมวลรูปแบบแห่งสากลพหุธรรม	๑๐๙.	๑๐๙.	ธรรมะแห่งชีวิต คือกระแสแห่งการพัฒนา	๑
			๘๐.	การคบหาอยู่กับคนประเภท	๑๑๐.	๑๑๐.	ชีวิตเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาด้วยการมีธรรมะ	๑
			๘๑.	ด้นไม่เหลือ	๑๑๑.	๑๑๑.	อุทิศธรรมธรรมะ	๑
			๘๒.	มนุษย์ที่สละนกับพระธรรมคือพระเจ้า				
			๘๓.	ปทานุกรมธรรมะสำหรับชาวบ้าน				

อุตสาหกรรมสัมพันธ์ตา

- อุตสาหกรรมสัมพันธ์ตา เป็นอุตสาหกรรมของความถูกต้อง ผลผลิตของอุตสาหกรรมคือความดับทุกข์.
- อุตสาหกรรมที่ให้กำไรสูงสุดแก่ชีวิตนี้ ไม่ได้ลงทุนด้วยเงิน แต่ลงทุนด้วยกำลังกาย กำลังจิต และกำลังสติปัญญา.
- ความสุขอันแท้จริงต้องเกิดมาจาก ความอิมใจ ความพอใจด้วยสติปัญญา.
- คนไม่รู้จักความสุขชนิดนี้ เพราะมัวหลงทำไปตามความยึดมั่นถือมั่นของตัวเอง ที่ให้ได้แต่ความสุขหลอกๆ ไม่ได้พบกับความสุขสงบเย็น.
- ความบีบคั้นของธรรมชาติทำให้เป็นทุกข์ มนุษย์ชวนชวายนทางดับความทุกข์กันมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกิดพระพุทธเจ้าผู้ค้นพบความดับทุกข์อันแท้จริงขึ้นมา.
- ดังนั้นเราควรยินดีต้อนรับความทุกข์ สำหรับเป็นบทเรียนศึกษาหาวิธีดับทุกข์ ซึ่งเป็นการลงทุนด้วยตัวชีวิตเอง.
- วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทำอุตสาหกรรม คือ สัมมัตตะ ๑๐ อันประกอบด้วยอริยมรรคมีองค์ ๘ และอีก ๒ องค์ ซึ่งเป็นผลของ ๘ องค์ข้างต้น คือ สัมมาญาณะ และสัมมาวิมุตติ.
- สัมมาทิฏฐิ : เห็นด้วยสติปัญญาอันถูกต้อง เริ่มด้วยการมีสัมมาปาทะ - ที่อยู่ถูกต้อง, สัมมาบุรพจารย์ - บิดามารดา ครูอาจารย์ ฯลฯ ถูกต้อง, สัมมาสัทธา - ความเชื่อถูกต้อง.
- สัมมาสังกัปปา : ความดำรงชอบ ความปรารถนาชอบด้วยอำนาจของสติปัญญา ไม่ปล่อยตนไปตามสัญชาตญาณแห่งกามารมณ์, การเบียดเบียนทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา.
- สัมมาวาจา : มีการพูดจาถูกต้อง ส่งเสริมความสงบสุขของมนุษย์, แม้บทเพลงก็ควรจะนับเป็นวาจาด้วย เพราะแสดงทางวาจา ก็ต้องควบคุมด้วย.
- สัมมากัมมันโต : มีการงาน การเคลื่อนไหวที่ถูกต้อง ไม่ประทุษร้ายชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สมบัติของรักของผู้อื่น สังคมอื่น และของธรรมชาติ; ซึ่งถ้าไปทำเข้าจะต้องถูกตอบโต้ลงโทษ โดยบุคคล สังคม และพระเจ้าธรรมชาติ.
- สัมมาอาชีโว : ดำรงชีพชอบ ไม่ปล่อยไปตามกิเลสให้เกิดวิกฤตการณ์, ชีวิตที่ดีควรจะมีนิพพานเป็นจุดหมายปลายทาง.
- สัมมาวายาโม : พากเพียรชอบ โดยละความชั่ว สร้างและรักษาความดีไว้ด้วยความกล้าหาญอดทน พยายามจนถึงที่สุด ไม่ยอมแพ้.
- สัมมาสติ : ระลึกชอบ โดยชนเอาวิชาความรู้มาทันเหตุการณ์ เพื่อไม่ให้ทำผิด ป้องกันอันตราย, สติเป็นสิ่งจำเป็นในทุกกรณี.
- สัมมาสมาธิ : ความตั้งมั่นชอบแห่งจิต ซึ่งมีอยู่แล้วตามธรรมชาติแต่ไม่พอ ต้องพัฒนาให้ยิ่งขึ้น เพื่อใช้ให้เป็นประโยชน์ถึงที่สุด.
- สัมมาญาณะ : เห็นอย่างถูกต้อง เป็นผลของความถูกต้องอันดัน ๆ. เอาจิตที่เป็นสมาธิสูงไป จะเห็นด้วยความรู้สึกลึกซึ้ง ยิ่งเห็นยิ่งเบือนหายคลายความยึดถือ.
- สัมมาวิมุตติ : เป็นผลสุดท้าย หลุดพ้นจากความผูกพันทั้งปวง ได้พบกับชีวิตเย็น.